

T. C.

Yıl : 11

İkinci Teşrin 1933

Sayı : 117

**Askerî
tıbbî baytarî
mecmuası**

Askerî Baytar Tatbikat Mektebi ve Hastanesi
Tıbbî Baytarî Akademisi tarafından
üç ayda bir çıkarılır.

Tesis tarihi 1922

Askerî Tıbbîye Matbaası
İSTANBUL
1933

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR

KAYIT NO. 5008795
SÜRELİ YAYIN ADI Askerî Tıbbî Bayları
CİLT Mecmuası
SAYI 117
YIL 1933

Yıl: 12

T. C.

Sayı: 117

İkinci teşrin - 1933

Üç Ayda bir çıkar

Askerî tıbbî baytarî mecmuası

Askerî Baytar Tatbikat Mektebi ve hastanesi
Tıbbî Baytarî akademisi tarafından
çkarılır

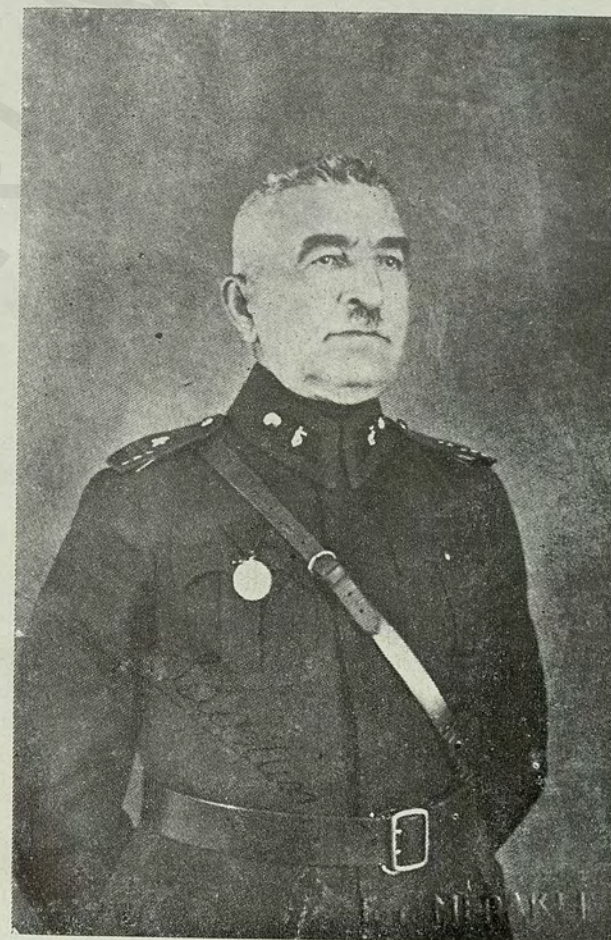
Tesis tarihi 1922

Askerî Tıbbiye Matbaası

1933

5008795
2933.117

By. İş. D. Rs. Muhteremi
Sadettin Pş. Hz.

TAVUK ÇİÇEK-DİFTERİSİNDE AN- TİDİPHThERİN İLE VİKAYE VE TEDAVİ

«de Blieck-van Heelsbergen usulü»

«İntaniye şubesinde ihtisas tezi olmak üzere hazırlanmıştır»

Cenap Kâzım.

İntaniye muavini: Baytar Yüzbaşı.

Çiçek ve difteri, dünyanın heman her tarafında tavuklar arasında münteşir bir halde görülen ve büyük iktisadi zararlar yapan tıyur hastalıklarından biridir. Buna karşı mücadele için mütemadiyen çare aranmaktadır. Son seneler içinde çok methedilen yeni bir vasıta ortaya konmuş ve bunun hakkında Avrupada müsbet neticelerden bahseden birçok neşriyat yapılmıştır. Bu vasıta, bir telkih maddesidir. İsmine de umumiyetle «Antidiphtherin» denmektedir. Bu telkih usulünü ilk ortaya koyanlara izafe edilerek «de Bliech, van Heelsbergen» usulü namı verilir. Memleketimizde bu usul henüz taammüm etmediğinden tesirlerine dair neşriyat görülmemiştir. Bu madde burada ihzar edilmediği için Avrupadan tedarik ederek tetkikatımızı yapmağa mecbur olduk. Esas tezimizi teşkil eden, memleketimiz tavuklarında antidifterin ile hastalığa karşı muafiyet vermek ve hastalığa tutulanlarda bu maddenin tesirini mütalaa etmek gibi noktalara geçmeden evvel bu mevzu etrafında ve hastalığın mahiyeti hakkındaki son izahatı da zikretmek lâzımgelmektedir. Bu sebeple evvela bir mukaddeme içerisinde tezimizi layikiyla tenvir edecek bazı malûmat verdikten sonra kendi tetkikatımızdan bahsedecemiz.

Mukaddeme

Tuyurun çiçek ve difterisi denen ve fennî ismi «Epitheliosis contagiosaavium» olan hastalık, tavuk, tavus, sülün ve evde beslenen kuşlara arız olur. Suda yaşayan kuşlarda nadiren görüldüğü gibi ehli olmayan tuyurda da görülür. Bilhassa islah edilmiş ve genç hayvanlar için vahamet gösterir. Hastalığın âmili:— Süzgeçleri geçen bir virustur. İntan âmili hakkında birçok fikirler vardır. Bazı mikroplardan şüphe edilmişse de hiçbirisinin hastalığın hakikî âmili olduğu teyyüt etmemiştir. Hastalardan ayrılan muhtelif mikroplarla «Bac. Necrose, Müller, Pyocyaneus, koliye benzer diğer mikroplarla» salımlara sunî telkih yaparak agşiyeyi kâzibe tahassülü ile müterafık bir afet meydana getirilmekte isede çiçeğe has ve difteriye mahsus başka bir araz görülmemektedir. Hastalık mahdut kalır ve sarî şekil almaz. Bu mikroplar, asıl âmil olan ve bu günkü optik vasıtalarla görülmeyen virusa, tali olarak sonradan iştirak ederler.

Tuyur difterisinin insan difterisi ile münasebeti varmıdır?

Her ne kadar bazen tuyurdaki difteri afatından insanlarda difteri yapan «Klebs-Löffler» basiline müşabih basiller bulunmuş isede bunlar esbap noktai nazarında bir rol oynayamazlar. Bu basiller, tecrübe tarikile tuyurun bel'umunda agşiyeyi kâzibe yaparsada taammüm etmez ve toksin tesirleri göstermez bunun için epidemiyoloji itibarile bu iki difteri arasında bir alaka ve münasebet bulunmamaktadır.

Tuyurun difteri afatından yapılan müstahlepte 1/3, 1/4 mikronu geçmiyen küçük, müdevver ve hareketsiz bir takım cüseymat bulunmuştur. Bu cüseymat, hücerata, nüfuz ederek orada «çiçek cüseymatı» denilen ufak cüseymatı hasıl ederler. Bunların âmili maraz olduğu zan edilmektedir. Bu cüseymat, protozoerlerden Chlamydozoen veya Strongyloplasma namla-riyle tavsif edilirler. Bu cüseymat beşere hücrelerine karşı huausî bir alakaya mâliktir. «Dermotropismus» ve epitel hücrelerinde çiçeğe mahsus cüseymat husule getirirler. Bu cüseymat Löfflerin ehda telvini ve meblul Ziehl füksin ile kabili telvindir.

Tuyur çiçek ve difterisini husule getiren virus, seriri tezahürat itibarile cilt üzerinde ukeydat yapar «Çiçek» ve bazan agşiyeyi muhatiyede «bahusus başta» agşiyeyi kâzibe hasıl eder «Difteri»; bazanda her ikisi birlikte «Muhtelit Şekil» zuhur eder. Afattan süzülüp elde edilen virus ile sunî olarak tuyurda hem difteri, hem de çiçek husule getirilebilmektedir.

Bu gün bu malumata müstenit olarak Antidiphtherin makamında çiçek virusu ile tavuklarda difteriye karşı muafiyet verile bilmektedir.

Uirusun mukavemeti:— Virus Berkefeld bujisinden geçer. Virus epitel kütlelerinde, münteşir ziyada haftalarca hayattar olarak kalır ve onbeş ay hastalık yapma kudretini muhafaza eder. Havasız yerde 30° C. derecede aylarca; sıfır derecede ihtimalki senelerce dayanır ve gliserinde ve buz dolabında senelerce virusiyetini muhafaza eder. %0.5 asit fenik mahlûlünde uzun müddet virusi kalır, %10 anti forminde 8 saatte, binde 1 süblimedede beş dakikada, ada tavşanı safrasında 10 saatte telef olur.

Hastalığın vukuu ve intişarı:— Tuyur çiçek-difterisi çok münteşir bir hastalıktır. Bütün memleketlerde görülürse de her yerde şiddeti aynı derecede değildir. Memleketimizde de münteşir olduğu müşahade edilmektedir. Küçük ve büyük kümeslerde daima tesadüf edilmektedir. Ufak mikyastaki müşahedeler hastalığın çok vasi tahribat yaptığını gösteriyor, hakiki istatistikler elimizde bulunmadığı için bunun derecesini kat'î olarak tesbit etmek mümkün değildir.

Bazı seneler çiçek ve bazan difteri şekli daha fazladır. Bizde görülen vak'alara nazaran bilhassa difterinin ve ekseriyada muhtelit şeklin daha fazla olduğunu zan etmekteyiz.

Hastalığa bütün sene münferit vak'alar halinde tesadüf edilir; fakat epizooti şeklinde seyri ve intişarı ile tahribat yapması son bahar aylarındadır. Kânunu saniye doğru hastalık hafifler. Kümeslerde münferit vak'aların zuhuru ve hastaların salımlarla teması, intan âmillerinin yem ve suya geçmesi, yeni satın alınanlarla sirayet gibi avamil, intişarda

büyük rol oynarlar. Epizootiler hemen her sene muntazaman zuhur ederler. İhtimalki mevsimlerin ve bu mevsimlerde hayvanların mukavemet derecelerinin değişmesi, virusun faaliyetine te'sir eder. Virus ya kümeslerde yahut portör olan hayvanlarda daima mevcut bulunur.

TUYUR ÇİÇEĞİ İLE DİĞER ÇİÇEK NEVİLERİ ARASINDAKİ MÜNASEBET

Tuyur çiçeği ile diğer hayvanların ve gerek insan çiçeği arasında tekevvün itibarile bir münasebet vukuu bir zaman kabul edilmeyordu. Fakat bil'âhare bir çok mücerriplerin tetkikatı ve insan, hayvanat ve tuyur çiçeklerinin intikâli tecrübeleri ile kanaati kat'îye teessüs etmişirki muhtelif hayvanat çiçeği ile tuyur çiçeği, ancak esas bir nevin «Standard» ve ağlebi ihtimal insan «Variola» şıtamının muhtelif varyeteleridir. Meselâ: Heelsbergen tuyur çiçeği virusu ile dana ve tavşan çiçek, ve beygirde büsrevi fem iltihabı yaptığı gibi, ve tavuklarda da, beygir büsrevi fem iltihabının ve dana çiçeğinin virüsleri ile çiçek husule getire bilmiştir. Bunlar ile hakiki tuyur çiçeği arasında esaslı hiç bir fark bulunmamıştır. Diğer müelliflere göre güvercin çiçeği virusu, tavşana adapte olur ve onda çiçek yapar. Yine bir çokları tuyur çiçeğini tavşan ve kobaylara nakl etmişlerdir. Hatta insanda da tuyur çiçeği virusile tipik çiçek erüpsiyonları tev-lit etmişlerdir.

Koyon çiçeği virusu ile tavuklar hem kendi çiçeğine hem-de dana çiçeğine muaf kılındığı gibi, tuyur çiçeği virusu ile-de koyunlara tuyur ve dana çiçeğine karşı muafiyet verile-bilmiştir. Japon müellifleride insan ve tuyur çiçeği virüsleri-nin aynı hastalığı tev-lit ettiğini ve iki hastalığında sebebinin aynı olduğunu bildirmişlerdir.

Eberbeck yaptığı tetkikat neticesinde nesci muayenelerlede tuyur ve diğer hayvanat çiçekleri arasında tam bir karabet olduğunu görmüş ve bunu nesci olarak tesbit etmiştir.

Tuyurun çiçek-Difterisinde tedavi ve mücadele

Tedavi : — Hastalık afatını hamil olan hayvanların tedavisi için bir çok ilaçlar kullanılmaktadır. Çiçek indifaatını ve ağşiyeyi kâzibeyi kaldırarak buralara antiseptik mahlüller sürülür. Nitrat darjan, yüzde 0,1 süblime mahlulü, yüzde 2 kreolin, tentürdiyot veya gliserin iyode ile tıla yapılır. Göz-deki birikintiyi temizleyerek, yüzde 2 asit borik veya tanen ile yıkamak, içme sularına permanganat ilâvesi, ağzın içini Lügol mahlulü ile temizlemek gibi tedavi kullanılır. Hekzame-tilen tetramin-Ürotropin- in yüzde 40 mahlulünden beher kilo başına bir gram tesadüf etmek üzere dahili adele mütâaddit zerkler ile tedavi tavsiye ediliyor. Beygir serumu, süt, neo-salvarsandan iyi neticeler alındığı da bildirilmiştir.

Mücadele : — A : Hastalıktan korumak için umumiyetle yapılacak tedbirler :

- 1 — Tuyurun muntazaman her sene aşılınması,
- 2 — Yeni satın alınanların dikkatle muayene edilmesi, ve bunların en aşağı üç hafta karantinaya alınması,
- 3 — Tuyur pazarları, sergiler ve müsabaka mahallerinin baytarî nezaret altına alınması ve bunların mecburi olarak aşılatırılması;

- 4 — Sıhhi şartlar altında barındırmak ve beslemek, kümeslerin dezenfeksiyonuna ehemmiyet vermek,

B : Hastalık zuhurunda alınacak tedabirler :

- 1 — Sağlamların hastalardan ayrılması,
- 2 — Ağır hastaların itlafı ile diğer hastaların tedavileri,
- 3 — Sağlamların ve hafif hastaların aşılınması.

Vikaye için telkihler

Çiçeğe tutulup iyi olanların, tecrübelerin gösterdiğine nazaran, bir sene hastalığa muaf oldukları ve muafiyetin difteri ve çiçek şekillerine karşı mukabil tarafları bulunduğu anlaşıldıktan sonra vaki telkih-sunî muafiyet- tatbikatı yapılmıştır. Fail olarak telkih ile vücutta uzun müddet için bir muafiyet elde edilmektedir.

Dahili verit ve tahtelcilt, dahili adale telkihlelerde muafiyet verme usulleri vardır. Virusi mevat - kuru veya meblul - ile ibikte, yahut tahtelcilt ve bilhassa dahili adale telkiyat. daha sonra ciltteki cürabata ve sadır ve fahızda cildi telkih şekilleri muhtelif mücerripler tarafından tavsiye edilmiştir. Bu usullerle hafif hastalar ve salimlerde iyi neticeler elde edilmektedir. Virusi maddeler ile telkiyat, hastalığın sirayetini mucip olduğundan tehlikeli görülüyor. Tahtelcilt ve dahili adale zerklerle de mevzi çiçek tezahürü görülür ve muafiyet verilir.

Telkihten mütevellit hastalığa mani olmak için virusun zaiflatılmasına müracaat edilmiştir. Bunun için kimyevi, haruri, hayati usuller kullanılmaktadır.

A — Kimyevi olarak zaiflatılmış virusla muafiyet

Virus üzerine tavşan safrasının 24 saat tesiri ile elde edilen madde, tahtelcilt istimal edilerek muafiyet vermeye muvaffak olunmuş, fakat pratikte yer bulmamıştır. Bazıları virusu tahfif için yüzde yarım asit fenik kullanıyorlar. Bu madde ibiğe zerk ile tatbik edilir. «Tavuk, güvercinlerde 2 damla, kazlarda 3 damla». Bu, büyük mikyasta tatbik edilmiştir. Muafiyet 8 ay kadardır. Bunun şafi tesiride iddia eelmektedir, fakat bunun için üç dört telkih lazımdır. Eberbeck, Bierbaum bu maddenin vaki tesirini görmemişlerdir. Hem telkihten mütevellit difteri husule geldiğini, hem de vikaye tesirinin kuvvetli olmadığını tesbit etmişlerdir Heelsbergen de asit fenik ile virusun tahallüf etmediğini bildirmiştir. Formol ile zaiflatılan v.rusun da vaki tesiri görülmemiştir.

B — Hararetle zaiflatılmış virusla muafiyet

Beach bir saat 50 — 55° C. derecede ısıdılmış meblul virus ile bazen kimyevi mevat da karıştırarak vaki telkiyat yapmışsada katî tesiri görülmemiştir.

C — Biyolojik usulle muafiyet

Bir çok müellifler tarafından tecrübe ve taharriyat ile sabit olduğu veçhile zatüsedaya ve tuyur çiçekleri aynı menşeden tevellüt ettiklerine göre insanlardaki telkihata analog olarak zatüsedaya virusunun tuyura karşı istimaline teşebbüs edilmiştir. Fakat bunlar netice vermemişlerdir. Bunlardan başka zatüsedayadan pasaj ile bir tuyur çiçek vakseni istihsal tecrübeleri yapılmıştır. Tavukların çiçek virusunu tavşana vererek virus tadil edilememiştir. Tavşanlardan daimi bir pasaj yaparak tavuk virusu tadil edilmiştir fakat buda pratikte kabili tatbik bulunmamıştır. Halbuki güvercin difteri-çiçek virusu, tavuklara kolay nakledilebilir. Bu virus, tavuklarda hafif derecede ve ser'i şifayap olan eflöressensler yapar. Umumî tegayyürat yapmaz ve tevessüe bir meyil göstermez. Tavuklar da bu yolda elde edilen muafiyetten semereli netice alınmıştır. Şu halde güvercin virusu öyle bir madde dirki cürabata yapılan telkihle tavuklarda hastalık taammüm etmeksizin muafiyet verir ve bunları 2 - 3 hafta sonra virusla yapılan telkihata karşı vikaye eder. Bundan dolayı güvercin çiçeği virusu, tavuklardaki çiçeğe karşı pratikte muafiyet için kabili istimaldir.

Rasch, Eberbeck ve Bierbaum maddei telkihiye olarak tavuk ve güvercin çiçek viruslarının mahlutunu istimal ediyorlar.

Saito, Schaf, Seifed ve Zuwick gibi mücerriplerin elde ettikleri neticelerden şöyle bir hülasa çıkarılmaktadır. Tavuk çiçeği virusu mütevali güvercin pasajları ile oderece tahavvül ederki tavuk için müvellidimaraz hassasını heman gaybeder. Fakat cürabat içerisine yapılan vaki telkihten sonra tavuk çiçeğine karşı kuvvetli muafiyet kudretini ve vaki hassalarını gösterir. Bu pasaj virusunda, asıl güvercin çiçeği virusundaki kadar tavuk çiçeğine karşı vaki hassa vardır. Tavuk çiçeği virusu, güvercinden pasajlarla güvercin için virusiyetini tezyit eder.

İlerilemiş pasajlarda muafiyet verici ve patojen hassaları temamen esas güvercin çiçeği virusuna benzer. Bu husus şunu akla getiriyorki, güvercin çiçeği virusu, ihtimal tavuk çiçeği virusunun bir varyetesidir. Fakat güvercin çiçeği virusu, tavuklardan pasaj yapılmak suretile ne güvercinler için nede tavuklar için çiçeğe karşı maddei telkihiye olarak kullanılamaz.

Muhtelif telkihat hakkında hülasa ve hüküm

Yukarda verilen mühtelif taharriyat neticelerine göre tavuk çiçeği virusu ile ve bunun muhtelif eşkâli vasıtasıyla yapılan muafiyet pratikte ehemmiyeti haiz değildir. Bunlarla intan; ya suni olarak hastalığı husule getirir veya gayri kâfi bir vikaye yapar. Bu virusun muhtelif surette tadilatından da neticeler alınmamaktadır.

Kimyevi mevatta yapılan aşilar, az zemanda tesirlerini gaybetmektedir.

İtlat edilmiş virusla ise esasen hiç bir vikaye elde edilemez. Biyolojik usullerle elde edilen telkih maddelerinden antidifterin veya güvercininden pasaj yapılarak elde edilen tavuk virusu, Bierbaum, Eberbeh ve Rasch aşiları muafiyet için itimat edilebilecek neticeler verirler.

Bunların istimali pratikte gerek vikaye maksadile ve gerekse hastalık zuhur etmiş tavuklar arasında tavsiye edilmektedir. Bu maddelerle telkihat neticesinde hayvanlara vasati bir sene devam eden muafiyet verilir ve pratikte müesirdir. Şukadar varki muafiyetten sonra tecrübe suretile kuvvetli bir virustan fazlaca zerk edilirse hastalık verilebilmektedir.

İKİNCİ KISIM

Antidiphterin-de Blieck van Heelsbergen usnlü-ile telkihat

De Blieck ve Heelsbergen in verdikleri malumata göre Antidifterin maddesi, tamamilen hayattar ve hiç bir suretle zaiflatılmamış bir vaksen olup zarar verecek tabiatı gayp ettirildiği halde muafiyet verici tesirini muhafaza etmektedir. Bunun tarzı istihzarı müelliflerince gizli tutulmaktadır.

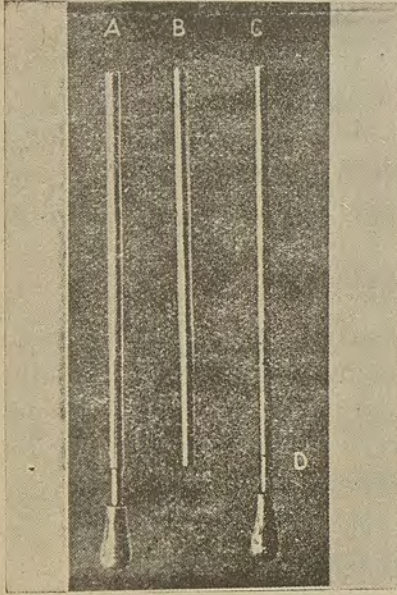
Maddei telkihiye, evvel emirde vaki ve dolayısıyla billüzum telkihte müstamel olup şafi tesirede malik bulunmaktadır. Umumiyyetle pratikte bu madde ile telkihten çok iyi neticeler alındığı bildiriliyor. Bu maddenin güvercin çiçeği virusu ve yahut tavuk ve güvercin çiçeği viruslarının mahlutu olduğu iddia ediliyor.

Vaki telkih :— Bu telkih salim tuyur arasında ve en iyisi Haziran, Temmuz, Agustos aylarında yapılır. Bu suretle vaki muafiyetin tessüsü için lâzım olan 2-3 haftalık müddet, istilâ zamanı olan son bahar gelmeden geçmiş olur. Altı haftadan yukarı olan bütün hayvanlara vaki telkihat yapılır. Muafiyet müddeti bir sene kadar devam eder. Her sene genç tavuklar telkih edilirse muafiyet daha uzun devam eder. Tavuklardan maada hindi, tavus kuşları da aşılanabilirler.

Billüzüm telkih :— Bu telkih, münten tavuklar arasında yapılır. İlk önce muayene ile hastalar ayrılır, evvelâ sağlamlara telkih yapılır, sonra hafif hastalar sıra ile aşılanırlar. Bir taraftanda hastalara mevzii tedavi yapılır. Muafiyetin teessüsü için telkihten sonra iki hafta kadar geçmesi lâzımgelir. Bu müddet zarfında münten kümeslerde, devri tefrihte bulunan hayvanlar hastalanabilirler. Fakat muafiyet teessüs ettikten sonra artık yeni hastalar görülmez. Ağır ve tedavisinden ümit kesilen hastalar itlat edilirler.

Güvercinler için bu madde, çok virusi olduğundan ancak bir güvercin mecmuanda hastalık çıkmış ise ve intişarından korkuluyorsa billuzum telkih şeklinde tatbik olunur. Bu suretle intan daha hafif syretmiş olur.

İntana duçar olan bir mecmada vefiyat miktarı gayrı tabii bir derecede ziyade ise ve telkihi müteakipde bu telefât devam ederse difteri ve çiçek ile beraber diğer intani hastalıkların husule gelup gelmediği «meselâ: kolera, tavuk tifosu, sarî nezle» anlaşılmak üzere telef olan hayvanların bir kaçı muayene için bir müesseseye gönderilir. Telkihin gayesini tamamlamak için hastaların tecridi, kümeslerin esaalı olarak dezenfenksiyonu, hayvanların gezindikleri mahalleri ve bütün

Şekil . 1 . A. Trephin B. Kanül
C. Stilet

Şekil .2 . Solda telkiden evvel. Sağda:
Reaksiyon

malzemelerini de tathir ve dezenfekte etmek ve hayvanlara mukavvi ve muğaddi gıda vermek lâzımdır.

Aşı ve telkih tarzı :— Maddei mülakkaha kuru bir tozdan ibaret olup serin ve karanlıkta bir sene muhafaza edilir. İstimal için yüzde elli nisbetinde gliserin ile karıştırılır. Bunun için gliserin ve toz ufak birer şişe içerisinde gönderilir ve bunlar kullanılacağı zaman karıştırılır. Bir havan veya cam kapta güzelce ezilir, mütecanis bir lapa haline getirilir ve bu mahlut derhal telkih olunabilir. Şişe veya ampullerin üzerinde kaç hayvenlik olduğu yazılıdır.

Telkih mahali:— Bacakta tüylü kısmın başladığı yerin 3-4 santim üst tarafında tüyler çekilir, bu suretle 15-20 tüy gibi «cürabat» meydana çıkarılır:

Hazırlanan aşı, hususi bir alet vasıtasile «şekil-1» «Trep-hin» «trefin ucu dişli ve keskin olmayan bir kanül ve bir istileden mürekkep madeni bir alettir» tatbik edilir. Maddei mülakkaha bu aletle tüy diplerine sürülür. Bunun için aletin küt dişli ucu, 6-7 dafa elde çevrilir. İstile, alet tıkandığı zaman temizlemek ve aşığı dışarıya doğru itmek içindir. Diğer bir kümesin hayvanatını telkihten evvel trefin ya alevde veya kaynatmakla dezenfekte edilir. Veyahutta iki trefin bulundurulur.

Telkih reaksiyonu:— Telkihten takriben 7-10 gün sonra aşı sürülen yerlerde vazih çiçek indifaatı görülür. «şekil-2» Bu indifaat bir kaç gün sonra kuruyarak gayp olur. Münten kümeslerde, bilhassa hastalık geçirenler varsa tavuklardan mahdut bir kısmı reaksiyon gösterir. Hastalığı geçirmiş olanlar, ve daha evvel telkih edilmişler ya gayet çabuk geçici bir taamül gösterirler, veya hiç göstermezler. Böyle hayvanlar virusa karşı muafiyet kazanmışlardır.

-Üçüncü kısım-

Kendi tecrübelerimiz

Antidifterinin tavuklardaki çiçek— difteriye karşı vaki ve şafi hassasını tetkik etmek üzere salim ve hasta tavuklarda tetkikat yaptık. Bu tecrübelerimiz için bir tek nümüne kullanmayı tercih ederek Avusturya hükûmetinin resmi müessesesi olan Mödling deki «Bundesanstalt für Tierseuchenbekämpfung» tarafından istihzar edilmekte olan ve üzerinde «Geflügeldiphtherie und Pockenlymphe» yazılı olan telkih maddesini tedarik ile yalnız bu maddeden kullandık. Bununda virusiyeti tavuklar için zaflamış olan hayattar difteri-çiçek virusu olduğu tarifnamesinde tasrih edilmektedir. Bu maddeler unumiyetle antidifterin sınıfından olduğu için telkih tarzları ve

taamüllerin şekli temamlıe yukarıda tafsilen bildirilmiş olduğu gibidir.

Bu usulde telkihiñ vaki ve şafi hassalarını tecrübe için kullandığımız tavuklar itina ile yetiştirilmiş kümeslerden, muayeneler ile tedarik edilmiştir. Tetkikatımızı temamlıe tabii şeraitte bulunan, sun'î ve tabii olarak hastalanan hayvanlar üzerinde yaparak mes'eleyi bir kaç noktadan mütalaaya gayret ettik ve bunun için tecrübelerimizi bir program altında takip ederek aşağıdaki maddeleri sıra ile mesaimiza mevzu ittihaz ettik:

A— genç ve salim tavuklara vaki telkihat ile muafiyet vermek,

B— Muafiyet verilen tavuklardan bir kısmına tecrübevi olarak hastalık vermek,

C— Muafiyet verilen tavuklardan bir kısmını hastalarla daimi temasta brakmak,

D— Tabii veya tecrübevi olarak hastalanup vasfi tagay-yüratla hastalığın muhtelif devrinde bulunan tavuklarda telkihatın şafi hassasını mütalaa etmek.

Şimdi bunlar üzerinde yaptığımız tetkikatın seyrini ve neticelerini sıra ile arz edelim:

A:-- Genç ve salim tavuklara vaki telkihat ile muafiyet vermek.

Ekserisi altı aylık ve oldukça islah edilmiş yerli ırktan on tavuk ve horoz ağızları ve ibikleri iyice muayene edildi: Ve sahibinin verdiği malumata göre de hiç hastalık geçirmediğine temamlıe difteri ve çiçekten salim bulunduklarına kanaat getirildi. Tavukların koleraya tutulmaması için evvelâ Pendik müessesinin koleraya karşı hazırladığı serumdan zerk edildi.

Bunun üzerine tavuklara Mödling müessesinin hazırladığı Antidifterin, Heelsbergen metodu ile, usulü vedhile tatbik edildi. Her gün hayvanların telkih yerleri ve gısayı muhatileri, ciltleri muayeneden geçirildi. Telkih reaksiyonu, derecesi ve başlangıcı ile devamı aşağıdaki cetvelde görülmektedir.

-Telkih reaksiyonlarını gösteren cetvel-

No.	Cins ve yaş	Reaksiyon başlangıcı	Reaksiyonun devam ve sonu	Cürabattaki reaksiyonun derece ve şiddeti.
1	6 aylık tavuk	5 gün sonra	4-5 gün	3 tane arpa kadar beyaz şişlik
2	1 senelik horoz	6 « «	4 «	8 tane arpa kadar etrafı muhtakan şişlik.
3	7 aylık horoz	5 « «	4 «	4 tane arpaban ujak şiş.
4	7 aylık tavuk	7 « «	5 «	reaksiyon gayet az.
5	1 senelik tavuk	3 « «	11 «	7 tane arpa kadar etrafı muhtekan şişlik
6	7 aylık tavuk	7 « «	5 «	2 tane arpa kadar şişlik
7	« «	8 « «	10 «	10 tane arpa kadar etrafı muhtakan şişlik.
8	« «	7 « «	5 «	3 tane arpa kadar şişlik.
9	7 aylık horoz	5 « «	9 «	4 tane mercimek kadar şiş
10	6 « «	7 « «	3 «	2 tane hafif şişlik.

İzahat:

Tavukların ekserisinde reaksiyon, telkihten 5-7 gün sonra, yalnız bir tavukta 3 gün sonra başlamıştır.

Ekseriya telkih tatbik edilen cürabattan 3-8 kadarında tahminen arpa büyüklüğünde taamül görülmüş, bir tavuk ve bir horozda taamül gayet hafif geçmiştir.

Telkih taamülü, hayvanların ekserisinde 4-5 gün içinde tedrici olarak gayp olmuş; yalnız üç tavukta 9-11 gün reaksiyon devam etmiştir.

B:— Muafiyet verilen tavuklardan bir kısmına tecrübevî olarak hastalık vermek

Vaki olarak telkih edilen yukardaki tavuklardan 1,2,3,4 numaralılarına aşı telkihinden 27 gün sonra ve birer muayene edilerek salim olduklarına kanaat getirilüp ağızlarına ve ibiklerine müteaddit sahceler yapılarak buralara, difteri ve çiçek arazi gösteren, hasta iki tavuğun marazı maddesinden bolca sürüldü. Aynı zamanda genç bir tavuğa da virus verilüp şahit olarak bunlara ilâve olundu.

Cetvelin izahı:

Virus telkihinden sonra bu tavukların hepsi hastalanmışlardır. İlk araz 3-4 gün arasında başlamıştır. Evvela difteri şekil bir iki gün sonrada çiçek başlamıştır. Yalnız iki tavukta çiçek şekli görülmemiştir. Şahit tavukta araz nisbeten geç başlamıştır. Hastalık 8-16 gün devam etmiş, hastalar şiddetli ve hât difteri-çiçek geçirmişlersede yiyüp içmelerinde bir değişiklik görülmemiştir. Bu zamanda hiçbir tedavi yapılmadan evvelâ difterileri sonra çiçekleri kendiliğinden gayp olmuştur. Şahit tavuk sekiz günlük bir hastalıktan sonra ölmüştür.

Muafiyet verilen tavuklardan bir kısmına tecrübevî olarak hastalık vermek.

No.	virus telkihinden sonra araz başlangıcı	arazın devam ve nihayeti	başlıca görülen arazın şekli	tedavi	netice
1	3.üncü gün	15 gün	agız gıçasında mün-teşir difteri gözde büyük ödem	yapılmadı	şıfa
2	4. « «	7 «	agız gıçası muhatisinde mün-teşir difteri ibikte mün-teşir çiçek.	«	«
3	3. « «	8 «	agız gıçasında ve göz etrafında difteri ve çiçek	«	«
4	4. « «	10 «	agız ve ciltte hafif difteri	«	«
şahit 6.	« «	8 «	agız, gözde mün-teşir difteri.	«	öldü.

C:-- Muafiyet verilen tavuklardan bir kısmını hastalarla daimî temasta bırakmak.

Vaki olarak muafiyet verilen 5,6,7,8,9,10 numaralı tavuklar 27 gün sonra; difteri ve çiçek arazi gösteren muhtelif hastalarla beraber bir kafeste yemleri ve suları beraber olarak uzun müddet temasa terk edilmişlerdir. Bunların kafeslerine mültesik bir kafeste bulunan diğer dört salim tavukta difteri ve çiçeğin muhtelif eşkâli görüldüğü halde bu altı tavukta haftalarca hiçbir hastalık eseri zuhur etmemiştir. Bu aralık hariçte içlerine hastalık çıkan on kadar tavuğun dördüne vaki olarak telkiyat yapılmış bunlar, diğer difterili tavuklar arasında yaşadıkları halde hastalığa tutulmadıkları görülmüştür.

D:-- Hastalığın muhtelif devirlerinde bulunan tavuklara şafi telkiyat

Hastalığın muhtelif devirlerinde kiliniğimize gelen tavuklardan on ikisinde şafi olarak telkiyat yapılmıştır. Bu hastalar tarafımızdan dikkatle takip edilmiş olup şafi olarak yapılan telkihten aldığımız neticeler karşiki cetvelde görülmektedir.

İzahat :

Şafi olarak Antidifterin telkihine tabi tutduğumuz on iki hayvanda difteri - çiçek, asgarî 5 - 6 gündenberi devam ediyordu. Hastalık, çiçek ve difteri şeklinde muhtelif bir şekilde idi. Hastaların üçünde afat münteşir ve ahvali umumiyeleri vahim olup bunlardan ikisi telkihten dört gün sonra ölmüşler ve otopsilerinde hançere dahilinde münteşir difteri tavazzuatı görülmüştür. Bunların birisinde hastalık bir aydanberi müzmin olarak seyr ediyordu. Bunda telkihten sonra hastalık yine aynı seyrini muhafaza etmiştir. Hastaların heman hepsinde telkih reaksiyonları orta ve hafif derecelerde ve 2-6 gün zarfında zuhur ederek vasatı dört gün kadar devam etmiştir. Hastaların ikisinde teamül hiç görülmemiştir. Hastaların yedisine telkihten başka bir tedavi yapılmaybp yalnız

« Antidifterinle şafi tedavi cetveli »

No.	Hastalarda görülen araz	Şafi telkih teamülü	Yapılan başka tedavi	Alınan netice
1	4 günlük hasta: Sol gözde, ve lisan üzerinde difteri tavazzuatı.	Orta derecede	—	Telkihten 7 gün sonra şifa
2	3 günlük hasta göz etrafında ve ağızda difteri, ibikte çiçek	Hafif derecede	—	Telkihten 13 gün sonra şifa
3	4 günlük hasta ağızda difteri tavazzuatı.	Hafif derecede	—	Telkihten 7 gün sonra şifa
4	30 günlük hasta müzmin difteri, ve gözde tavazzuat.	Görülmeyi	—	Müzmin seyr devam
5	5 günlük hasta göz sulaıyor, sakal ve ibikte çiçek.	Hafif derecede	—	Telkihten 9 gün sonra şifa
6	5 günlük hasta hançerede ağızda difteri, gözde çiçek.	Hafif derecede	Hançeredeki tavazzuat kaldırıldı.	Telkihten 10 gün sonra şifa

«Antidifterinle şafi tedavi cetveli»

No.	Hastalarda görülen araz	Şafi telkih teamülü	Yapılan başka tedavi	Alınan netice
7	4 günlük hasta ibik üzerinde çiçek ve hançerede difteri.	« eseri »	Hançeredeki tavazzuat kaldırılır.	Telkihten 3 gün sonra öldü hançere içinde tavazzuat.
8	5 günlük hasta ibik ve sakalda çiçek, hançerede az tavazzuat.	Hafif derecede	» » » »	Telkihten 10 gün sonra şifa.
9	4 günlük hasta hanekte mevzii difteri.	» »	— — —	Telkihten 10 gün sonra şifa.
10	5 günlük hasta ağızda münteşir difteri, ibikte çiçek.	Görülmedi	— — —	Telkihın 4.üncü günü hançere insidatından öldü.
11	6 günlük hasta ibikte çiçek, hançerede difteri.	Orta derecede	Tavazzuat kaldırıldı tentürdiyot ve lügol ile tedavi	Telkihten 15 gün sonra şifa.
12	5 günlük hasta gaga etrafında çiçek.	Eseri	» » » »	Telkihten 10 gün sonra şifa.

üçünün tavazzuatı kaldırılmakla iktifa etmiştir. İki hastada ağşıye kaldırıldı ve mevziî lügol ve tentürdiyot tedavisi tatbik edildi. Şafi olarak Antidifterin ile telkiye tabi tutulan 12 hastamızdan dokuzu, telkihten 7-13 gün sonra şifayap olmuşlardır.

Şifayap olan difterilerden ikisinde 35-40 gün sonra yeniden gayet hafif bir çiçek tezahürü müşahade edilmiştir.

Yapılan bu tecrübelerde hastaların yüzde yetmişinin bu tedavi ile şifayap olduğu tesbit edilmiştir.

-Elde edilen neticeler-

Tecrübelerimizde kullandığımız Mödling enstitüsünün Antidifterini ile vaki olarak yapılan telkihat, hayvanlara muafiyet verilmiştir. Bu suretle muafiyet kazanmış tavuklar, hastalarla temasta bırakılmakla tabii olarak hastalığa tutulmamışlardır. Vaki muafiyet kazandırılmış tavuklar, kuvvetli ve taze virusla yapılan sun'î intan neticesinde, tecrübe hayvanlarının hastalandıkları ve fakat bu esnada şahit olarak hastalandırılan tavuklar telef oldukları halde aşılansın tavukların hiçbir müdahale yapılmaksızın şifayap oldukları müşahade edilmiştir. Bu müşahedeye nazaran, vaki telkihatın tabii intana karşı müessir olduğu görülmüştür. Ancak sun'î intanla bu tavuklara hastalık verilebilmektedir.

Antidifterinin şafi hassasını tetkik maksadile aynı maddei telkihiye ile tabii olarak hastalanmış tavuklar üzerinde tecrübeler, telkihın şafi tesiri olduğunu göstermektedir.

Tecrübelerimizden çıkan neticeye göre hastalığın ilk devrinde bulunan tavuklarda telkihatın müessir olduğu görülmektedir. Buna mukabil umumî arazla vahim bir hastalık şekli gösterenler ve müzmin şekilde hasta olanlar üzerinde telkihat hiçbir netice vermemiştir. Fakat telkihten sonra şifayap olan hastaların uzun bir zaman sonra tekrar hastalana bildikleri bununla beraber hastalığı pek hafif olarak geçirdikleri müşahade edilmiştir.

Hülâsa

Tavuklardaki çiçek-difteri hastalığı ile mücadelede de Blicke Heelsbergen metodu ile vaki ve şafi telkihatın mütaaleası maksadile Mödlidg müessesesinin Antidifterini üzerinde yaptığımız tecrübelerden elde ettiğimiz neticelere göre bu usul ile telkihin salim tavukları tabii intana karşı yüksek bir derecede muhafaza ettiği ve birkaç günlük yeni hastalar üzerinde de Antidifterinin oldukça şafi bir tesire mâlik bulunduğu

Literatür

T. van Heelsbergen: Handbuch der Geflügelkrankheiten und der Geflügelzucht. Verlag von Ferd. Enke, Stuttgart. 1929

R. Rsinhardt: Geflügeldiphtherie und Geflügelpocken. Tierheilkunde und Tierzucht. V. Stang und D. Wirth IV. Band. 1927.

W. ZWigk: Geflügelpocken. Deutsche Tierärztliche Wochenschrift. No. 1930.

W. ZWigk, O. Seifried und J. Schaaf: Weitere Untersuchungen über die Schutzimpfung gegen Hühnerpocken und Hühnerdiphtherie. Berliner Tierärztliche Wochenschrift, Jg. 24, No. 12? 1929?

SCHUTZ-UND HEILWIRKUNG VON ANTIDIPHTERIN BEI HÜHNERPOCKEN UND DIPHTHERIE

Von Cenap

(Zusammenfassung)

Wir haben mit Antidiphtherin Versuche angestellt, um dessen Wert als Schutz und Heilmittel bei der Hühnerdiphtherie festzustellen. Zu diesem Zweck haben wir den von Mödelling gelieferten Impfstoff und nach der Methode de Blicke und v. Heelsbergen in Anwendung gebracht.

Zuerst haben wir 10 gesunde Hühner prophylaktisch geimpft, 4 von diesen wurden 27 Tage später mit dem von kranken Hühnern gewonnenen Material künstlich infiziert. Nach einigen Tagen traten die Krankheitserscheinungen deutlich auf und im Verlaufe von 8-15 Tagen genasen die Tiere ohne Behandlung. Die übrigen 6 immunen Hühner wurden zusammen mit den typisch erkrankten Tieren in dem selben Stall untergebracht und wir konnten nach Ablauf von mehreren Wochen bei diesen keine Symptome feststellen. Ferner wurden in einem verseuchten Bestande 4 noch der nicht erkrankten Tiere geimpft, mit dem Ergebnis, dass bei den selben die Symptome ausblieben.

Ausserden wurden die zur Behandlung gebrachten und seit 5-6 Tagen typisch erkrankten 12 Hühner mit Antidiphtherin geimpft; 9 derselben genasen in 7-13 Tagen vollkommen. Nur zwei von diesen, deren Krankheit sehr fortgeschritten war, gingen ein; während bei einem chronisch erkrankten Huhn die Impfung wirkungslos blieb.

Auf Grund unserer vorstehenden Beobachtungen können wir zu der Schlussfolgerung kommen, dass die Schutzimpfung mit Antidiphtherin den Hühnern eine erhebliche Immunität verleiht und sie vor einem tödlichen Verlauf der Krankheit schützt.

Die Heiltherapeutische Wirkung von Antidiphtherin tritt besonders hervor, wenn die Krankheit keinen schweren Verlauf und Charakter hat und die Kranken frühzeitig behandelt werden. Die geimpften Hühner können später nur sehr leicht erkranken.

Hıfzıssıhha gıdai:

LUHUMU TUFEYLIYE ve CYSTICERCUS BOVIS.

Yazan:

Mütekait Baytar Kaymakam
Muallim Mehmet Azmi

(İstanbul-Karaağaç Mezbahası)

İnsana sirayeti hasebile, tufeyli luhumun en mühimleri: Sistiserkü ve Trikinozdur. Luhumu tufeyliyede bir âmili semminin ehemmiyeti yoktur.

Müellifatta şimdiye kadar bu nevi luhumdan bir tesemmüm vak'asına tesadüf edilmiş oda şüpheli kalmıştır. Morson ve Chlagden Havgele, kesirül'eşkâl Ekinokokkü mayii kistisinde bir lokomainin mevcudiyetinden bahs etmişlerse de diğer mücerripler bu mayide hiç bir şey bulamamışlardır.

Domuz sistiserki [Cysticercus Cellulosa] İnsanın em'asına, gayrı kâfi pişmiş luhum ile girer ve burada kâhil şekli tufeyli olan Tenya solyumu tevlit eder.

Öküz Sistiserki ise, insanda gayrı müsella veya Tenya Saginata husule getirir. Ekinokokkü, maküs surette tekâmül eder. Kâhil halinde kısa, 2,5 - 6,5 mm. (Taenia echinococcus) kadardır. İnsan, kısmı azamı hayvanat: Öküz, Koyun, Domuz... Mihmandarı mutavassıttır; İnsan ve Domuz, sürfelerinin kâhil Trikinetahavvülü için, hem kat'i mihmandar, hem de adalatı rüşeymlere, badehu yeni tekeyyüs etmiş sürfelere melce olduğundan mihmandarı mutavassıttır; Fare ile duçarı intan olan Domuz da böyledir. Aynı cinste tufeylin neşvünümüyü tamını görmek kabildir.

Bu emrazı tufeyliyenin sirayet tarihi tenevvür etmiştir.

Ancak teftişi luhum, hidematı baytariyesinin şiddetle ifası sayesinde azalması kabil olacaktır.

Domuz sistiserkü, pek eskiden beri malumdur. Huveysalı cüzzeaminin tabiatı hakikiyyesini meydana çıkaran 1691 de Malpiki, dudlarının istihalatını meydana koyan 1850 de Benedetto dir. Bundan sonra müteaddit etibba ve hıfzıssıhha mütehassısları Domuz cüzzeaminin terakkisi ve sirayetini men' için uğraşmışlardır. Dr. Delbesen 1868 de Limogen de kesretini meydana koymuştur. Profesör Peroncito 1877 de Turen Ziraat akademiasına verdiği muhtarasında, hastalığın terakkisini tevkif için, gübre makamında kullanılan müfrigatı beşeriye ademi istimâlini bildirmiştir.

Fransada Domuz yetiştirmesinde vukua gelen terakkı ve hıfzıssıhhasına edilen ihtimam sayesinde azalmış ve bu son senelerde vak'a da kalmamıştır. Bil'akis cüzzeami Bakar çoğalmıştır.

Fransada Hınzır cüzzeami, %0,5 e düşmüştür. Dr. Fleming Hindistanda gayet çok olduğunu bildirmektedir. Mr. Eligi (1881), Tunusta bakaratin müfrigatı beşeriye veya saire lie bulaşık olarak ağdiyesinin kuyularda muhafaza edildiğinden dolayı, pek çok olduğunu bildiriyor. Dr. Böyer, Suriyede ve bilhassa Berutta görmüştür. Peroncito (1871) ye göre, Dr. Marsh ve Levy ye nazaran Florans ve Venedikte çoktur. Dr. Marpot Fransada (1864) gayrı kâfi pişmiş Öküz kızartması ve tedavi maksadile çiğ Öküz eti yiyen İnsanlarda Taenia mediocanellata nın çok olduğunu bildiriyor. Mr. Moro, Troy mezbahasında usulü dairesinde yapılan taharriyat ile cüzzeami bakarinin kesretini meydana koymuştur 1894 Haziranından Eylûl gagesine kadar Cezayir Bakarâtından On birisinde, 15/1.Kâ/1894 ten 15/1.Kâ/1910 tarihine kadar 100 Fransız Bakarâtında tesadüf etmiştir.

Halbuki Karaağaç mezbahasında 1/Mayıs/1931 den 1/Mayıs/1932 tarihine kadar 170 Bakarda Sistiserke tesadüf ettik. Bunlardan 115 i yalnız Kalp adalâtında, 55 i ise Kalp. Hicabı haciz, Pisvas adalâtında idi; (150) si Erzurum ve Narman ci hetlerinden gelen Öküzlerde, diğerleri ise sair mahal hayvanlarında idi.

1/Mayıs/932 den 1933 mayısı gayesine kadar da 36 mevzii ve bir müteammim olmak üzere 37 Sistiserk vak'asına tesadüf edilmiştir. Şu halde bu nisbetler Dr. Moro nun 16 senede tesadüf ettiği nisbet ile kıyas kabul etmiyecek derecede çoktur. Netice itibarile anlaşılıyorki Cüzzamı Bakar şark mintakasında münteşirdir. Diğer havalide ve bilhassa Trakyadan gelen hayvanlarda nisbeten azdır.

Arjantinde Sistiserkü gayet nadirdir. Bil'akis Bakar cüzzamı nisbeten kesretlidir; Ezilmiş et sarf eden ecnebilerde ergeç gayrimüsellâh Tenya görülür.

Trikinoz; evvelceAmerikada kesretli idi; Şikagoda sıhhiye müdüriyeti Trikinli Domuzların adedini %8 olarak zikrediyor; Rusyada, Prusyada ve bütün Almanyada görülmüştür. Müteaddit súaflar için iyi pişmemiş luhum tegaddisi sebep olarak zikredilmiştir; Trikinoskop mezbahalarda Trikin vukuatının tenkisi için mecburi isede son senelerde Amerikada kaldırılmıştır. Arjantinde bazı merkezlerde fazladır; Bu memlekette muntazaman, Trikinoskopi yapılır.

Amerikadan Avrupaya gönderilen tuzlu luhumun muayenei dakikasında hiç bir vak'aya tesadüf edilmemiştir. Bizim Domuzlarda 1929 dan 1931 gayesine kadar yalnız bir hayvanda Trikin görülmüştür.

Avrupa mezbahalarında Ekinokokkü vukuatı pek azalmıştır; Halbuki bizde, bilhassa mandalarda istatistik tutulamıyacak derecede fazladır; salim olan hemen pek azdır;

Tufeylât ile mücadele, pek güç değildir. Tufeylatın tekâmülü, avamili hariciyeye mukavemeti, İnsan ve hayvanata tarzı sirayeti malûmdur. Hınzır ve Öküz luhumunda muhtevi şekli sürfevinin (İnsana sirayet), müfrigatla harice atılan yumurtanın intişarını (Hayvana sirayet), luhuma şiddetli nezaret sayesinde men' etmek mümkündür. Büyük yerlerde, yâni mezbahası olan mahallerde usulü dairesinde teftişi luhum ile intan menbaı olan luhumu, ortadan kaldırmak kabil olduğu gibi, küçük kasabalarda ve köylerde çiftlik hayvanlarını vikaye için aptesane çukurlarını açtırmak müfrigatı avlulara, sokaklara gübreliklere döktürmemek, umumî su menbalarının

dan uzak bulundurmak ile sirayet menbalarını kurtarmak kabildir. Ekinokokkü karşı da mücadele kabildir; şekli sürfeviyi men etmelidir; bunun içinde köpek ve kedilerin hayvan ahşasını yiyerek düçari intan olmalarına meydan verilmemelidir. Mezbahalara köpekleri sokmamalı, Ekinokok gösteren ahşâ parçalarını imha etmelidir.

Busayede muhtelif Strongul ve Distomların da sirayeti men edilir. Bunların dairei tekâmülü (kebet, rie, kasabat), ökz, dana, koyun, domuz olduğundan ve müfrigat ise yumurtalarının döküldükleri mahallerde mihmandarı mütevasıtları sümüklü böcek olduğu malûm bulunduğundan, buralara da dikkat etmekle mümkündür.

Yalnız bunları gösteren ahşanın imhası kâfi olmayup yumurta ve rüşeymlerin müfrigat (Distom) veya kaşaat (Strongulü rievi) ile intişarını men çarelerini bulmalıdır. Bu hususta sarfı mesaide bulunmak lâzımdır. Pieltre inin emrazı tatbikiye kongrasında bildirildiği veçhile, teftişiluhum mücadelesini vasi sahada yapmak, hayvan yetiştiren mahallere tamim etmek iktiza eder. En müessir çarei mücadele tefçir, rutubetli veya bataklık olan mahallerin kurutulmasıdır; çünkü mihmandarı mutavassıtları kuru arazide yaşayamaz. Gübrelerin sulfat de Fer veya kils ile dezenfektasi, truku hazmiye veya teneffüsiye ile istila olunan sürfelerin harabiyetine sebep olur. Velhasıl kükürtleme (Hektar başına 300-400 kilo kibritiyet) veya kireçle (Hektar başına 400-600kilo) bataklık, veya ıslak meralarda mühlik hayvanatı kışriyyeyi imha eder; bizde alahalihi bırakıldığından dolayı, Ekinokok, Distomatoz; Strojilusün tahribat sahası günden güne ziyadeleşmekte ve umumî bir şekil almaktadır. Ne zaman ziraatı umumiye islah olursa bu vak'aların da azalacağı tabiidir.

Tufeylat: nesci munzam tufeylatı, nesci adali tufeylatı olmak üzere iki zümreye ayrılır; bnnlardan:

A- Nesci munzam tufeylatı:

1 — Asya ve Afrikada mütenşir Hınzır tufeylatı olan Stephanoros.

2 — Pek münteşir olduğu anlaşılan ve nesci lifii veteriye tavazzu eden beygir ve bakaratı (Spiroptera retikülata-Diting).

B— Nesci adali tufeylatı:

Bu da dahili höcrevi, haricî hörevî olmak üzere ikiye tefrik edilir. Dahili höcrevî olanlar, evvel emirde elyafı adaliyede neşvünema bulur; badehu serbest bir hale geçer; nesci hücrevî beynel adaliye geçer. Buda Sarkosporidi veya Pso-rosporeriler dir ki koyunda kesretlidir, Domuzda okadar bulunmaz, tenevvuatı muhtelifesi vardır; ikincisi harici hücrevi olup tekâmülü nesci munzamı beynel huzeymide olur; buda (Sistiserk, Trikinozdur).

Bunlardan mada bütün ensiceye müşterek tufeylat gurubu vardır: kesret cihetile en mühimi tenya Ekinokokküsün şekli kisisidir. Bilhassa parankimaya: kebet, tahal, kilyetan, ve reeye tavazzu ettiği gibi, nesci munzamı adalî, azmî, asabî ...v.s. de de bulunur. Bizim mevzuumuz Trikinoz ve sistiserk tir.

1 — Trikinos

Bir müddetten beri Fransada Trikinos vak'asına tesadüf edilmemiştir;

Almanya da hastalık zail olmağa başlamıştır. Mamafih büyük suafların vukuunda olduğu gibi, hastalık tekrar avdet ve nüks etmesi, menabi imha edilmediğinden muhtemeldir. Gövde veya lahimde nazarı dikkati celbeden afat bulunmaz; afatı iltihabiye bilhassa irtikâzâtı adaliyenin sütuhu azmiyesi hizasında aşikârdır. İstilâ mebzul olursa, enzifei şariye, tereşşühü ozimaî nazarı dikkati celbeder. Mevadı şahmiye ekyas hattına toplanır; veya tereşşuhu kilsî, aşikâr surette adalenin evsafını bozar; trikini meydana çıkarmak için, mikroskobik muayene yapılmalıdır. Münten adalede tufeyl elyafı adaliye arasında kâin küçük ekyasta görülür. Cidarı, nesci munzamı beynel huzeyminin bir teamülü iltihabisi ile zahir olur. Trikin

kisi mütehavvil şekildedir. Ekseriya beyzi, mihveri kebiri elyafı adaliyeye muvazi olup iki kutubu küttür bu istitalattan bir veya her ikisi mefkut olurlarsa, yavaş yavaş şekil kürrevi olur. Ebadi mütehavvildir vasati olarak 400 mikron tülü ve 250 mikron arzındadır. Son derecede Trikinli adalatta bazen iki üç kist zirvei mütekabileleri ile birleşir; mesakini bazen yekdiğeri ile iştirak eden ve bazen nesci kisiden mefruk bulunan tesbih şeklinde uzun bir kis bulunur; her kutupta ekseriya küçük rüsübü şahmiye toplanır; kis merkezinde tufeyl bir çok defalar kendisi üzerine kıvrılmış olduğu halde tefrik olunur; tereşşühü subbagî, şahmî, Badehu kilsî, muhiti ile karışır ve badehu Trikin kaybolur.

Almanya da ekyasın taharrisi için iki cam parçası arasına muhtelif adale parçaları konulur; badehu vida ile tazyik edilir; hurdebinde az büyütme ile muayene (Trikinoskop) olunur. Fransa da ise Trikin muayenesi ancak menşei Amerika olan tuzlu luhumda tatbik olunuyor; parçalar tufeylatin hicretinin tavakkuf ettiği izam cidarından alınır; Janbonlarda, Pisvası kebirde, minkepte, Fahız etrafında velhasıl her yerden bir parça alınır; bu muayeneler son senelerde hiç müsbet netice vermemiştir. Trikin tuzlama ile pek çabuk mahvolur. Trikinler Amerika kurumuş etlerinden yapılan bütün tecrübeler menfi netice vermiştir. Tecmit hatta uzun süren souk bile adelatta bulunan mükeyyis Trikin üzerine tesir etmez; Yalnız pişirme tuzlamanın tesirini tamamlar.

Colin, tuzlu luhumda trikinlerin kuvvei hayatiyesini kontrol etmek için gayet güzel bir usul vazetmiştir; buda mülevves nesci adali parçalarını tuyura yedirmekten ibarettir: tufeylat yaşıyorsa sekiz günden fazla bir zamanda müfrigatta bükülmüş trikinler bulunur aksi takdirde trikinler luhum gibi hazmedilir.

Tarz ve hareket :

Kaidei umumiye olarak luhumu gayrikabili istihlak bir hale getirmekdir. Tufeylatin nadir olduğu veya tariki tecezzide bulunduğu guruhu adaliye muayene edilmiş ise müfettişin

nezareti tahtında hararet veya tuzlama ile takım yapılmalıdır. Kâffeî ahvalde yağlar mezbahada eridildikten sonra istihlâk olunur.

II – Sistiserküs

Sistiserküs Domuz veya öküzde olduğuna göre hususiyet gösterir.

1 — Domuzda :

Cüzzamlı Domuz eti ekseriya hususî evsafı kebir binniyei haiz değildir. İntan fazla ise keyfiyet böyle olmaz: sincabimtrak, sincabi beyazimtrak olan adelenin aşikâr hasafeti görülür. Nesçin ratıp, mütereşşih, soukta temasta bulunmakla bir tereşşühü lokositi ile mevsuf olur. Sistiserklerin kısmı azamı, nesci munzamı beynelhuzeymi teamülü iltihabisile bir iltihabı adalei münteşire görülür. Seyri batı intanatı tufeyliyenin kısmı azamı için, bütün luhum bir muayeneye tabi tutulmalıdır. Gövdeler nazarı itibare alındığı vakit evvel emirde zahire çıkarılan sütuhu adeliye muayene olunur. Fahiz de, kassii batni, velhasıl unk ta muayene yapılır. Badehu ecvafı sadriye ve batniye, müsellesi kassi, kalp, beynel adlai dahili, Batn, nahiyei kata-niye adalatı muayeneden geçirilir. Agşiyei mıslıyeye gelince, elyafı adaliye tulünce mutavvel rengi sincabimtrak veya renksiz bir mayi ile dolu, içersinde Skolekslerin yüzdüğü bir kis bulunur. Ayrılan parçalar sıralandığı vakit, kemali ihtimamla sütuh muayene edilir. Büzurun manzarası kisi tufeyli ile mü-nasebette bulunan maktalar hizasında farklıdır. Meydana çıkarılan huveysalat ince cidarlarile beyaz bir leke ve bulanık bir mayi gösterir. Ekseriya pıçak ile kesilirse mayii kisi akar, bezir mahallinde sinhin bulunduğu mahal açık kalır; bir çok sistiserk bulunursa bu mesakinin heyeti mecmuası ete gayri tabii bir manzara verir. Sathı makta ratıp olur, velhasıl lifi adalide serbest huveysalatı cüzzamiye parçaları görülür. Katolunan adaleye yapılan maktalar neticesi olarak bu evsaf tedricen azalır. Taharrisi müsküldür. Velhasıl ecvaf yavaş yavaş

nethai adaliye ile dolar, elfayın inhifazı vukua gelir. Cidarı kisi parçaları sincabimtrak bir renk alır, salim sistiserke gelince, yavaş yavaş intişar veya tebehhurla nethavi olan mayide kaybolur. Bedehu elyafı mücavire üzerinde kıvrılarak yassılaştır.

2 — Öküzde :

Öküzün sistiserkini meydana çıkarmak, oldukça müşküldür; İntan herne olursa olsun, hiç bir hassa nazarı dikkati celp etmez. Ancak hayvan yüzüldükten ve ahşası meydana çıkarıldıktan sonra kalp iyice muayene edilir. Kalpte huveysalatı cüzzamiyenin mevcudiyeti nazarı dikkati celbeder. Müfettiş luhumu muayeneye sevkeder. Muayene adalatın nevahii müntehibesinde yapılır. Adalatı hicabı haciziye, sırasile beynel mustarazı diliye, unkiyye, nahiyei kilyeviyye tahtındaki adalat, reiste adalatı lamiye, madgiyye makta yapılarak dakik surette muayeneden geçirilir. Huveysalı cüzzamı, domuzdakinden daha incedir. Bundan mada nethai adaliye, cidarı kisi tartip eder; cüzî merî kılar, kat olunduktan sonra adalatın elyafının inceliği ve kıvamının azlığı hasebile cevfi meydana çıkarmak kolay değildir.

Muhtevîi huvaysalî, kül rengine veya esmere müllevendir; Basco bunu kanın anasırı mülevvenesine atfetmişsede pek doğru değildir. Kezalik tavşanlarda humsiyüşşekil Sistiserk huvaysalında mayi kırmızıya mülevven olup buda hali maraziden değil, ancak hayat eznasında menşei adalî hemoglobinin imtisasından neşet eder. Bu hal Bakarî sistiserktete kabili tatbiktir.

Hayvanatta Sistiserk ensicesi müstevliyede bazı hafif ademi intizamı mucip olur. Kisi tufeylî etrafında iltihabı müzmin manatıkı sagiresinden ibarettir. Bir müddet zarfında cüzzam büzuru istihale edebilir, badehu kis ile tereşşuh eder, bu cüzzam Öküzde yabis ekyasın bir tahavvülünden başka bir şey değildir; matlup Sistiserki meydana çıkarmak için yekdiğeri üzerine makûs cihetlerde parmakla tazyik olunmalı, bu zaman beyaz lekeler görülür. Yavaş yavaş resi mefruk

küçük bir intifah şeklinde tezahur eder ki tazyik ile sakı halkavî vücudu teşkil eder; tufeyl pikro karmen, Eozin, blö v.s. ile boyanır, badehu montaj yapılır kolaylıkla tufeylin kuvvei hayatiyesi meydana çıkarılmış olur.

Domuzun Sistiserküs Cellulosası, Rostru kısa. 24-34 Eklili haiz müsellahtır. En uzunları 160-180 Mikron olup zülfussindir, miğçemi müdevver, mütebariz olup 0,4-0,5 Mikron kadardır. Sistiserki Brkarî, Silahsızdır (Rostr- çengel); Başı büyük, 1,5-2M.M kadardır; Rostr yerinde hafif bir inhifaz görülür, taazzuvu kabili taktir değildir. İstihalei kıhiye veya kilsiyehalinde, teşhis ekseriya müşküldür, Sistiserküs Selluloza az miktarda Acide chlorhydrique ilâvesile çengel veya parçalarını görmek kabildir. Büzuru yabis olup gışası su ile mertup bulunur; Menşei tufeyliyi haizdir. Velhasıl ukedatı lenfaiyyenin salim olması, Tuberculose ihtimalini uzaklaştırır.

Tarzı hareket :

Hayvan sağlık zabıtasına göre hareket olunur;

Madde — 482 Hastahkların ve afatın nevine ve münteşir veya mevzii olduğuna göre, musadereyi mucip ahval aşağıda yazılmıştır.

A — Aşağıdaki vak'alarda hayvan vücudunun kan dahi dahil olduğu halde bütün aksamı (Etlerleberaber kemik, yağ dahil, aza ve cildin yenilen kısımlarının insanlar tarafından gıda olarak sarf ve istihlakine müsaade olunmaz.) müsadere olunur.

N. Cüzzam :

Madde 483 — Aşağıdaki vak'alarda yalnız yağlar müstesna olduğu halde hayvan vücudunun bütün kısımları yukardaki madde mucibince ekle gayri salih olduğuna karar verilerek müsadere olunur.

B — Sığırlarda (Sistiserküs bovis) Domuz ve Keçilerde, Koyunlarda (Sistiserküs selluloza). Eğer etler suilkiniyyei ma' evsafını irae eder veyahut (476-478) maddelerde tadat olunan mahallerde el ayası kadar yapılan maktalarda canlı yahut

ölmüş tufeylat kesretle bulunduğu taktirde, tufeylatın tercihan bulunduğu mahallerde (475-478) maddelerde de yapılan maktaların ekserisinde birden ziyade Sistiserküs bulunursa (Tufeylat kesretle bulunuyor demektir) müsadere olunur. Dikkatli bir muayene neticesinde Kebet, Tahal, Dimağ, Kilyeler, Mide ve emada tufeylatın bulunmadığı tebeyyün ettiği taktirde mezkûr azanın gıda olarak kabili istifade olduğuna karar verilir.

C — Domuzlarda Trikin, Hicabı haciz kavaini, Hicabı hacizin aksamı diliyesinden, Hançere ve Lisan adalatından alınan altışar adet müstahzaratı hurdebiniyede fazla Trikin bulunduğu taktirde müsadere olunur, ekle gayri salih olduğuna hükmolunur.

Madde 476 — Sığırlarda bilhassa Lisan, Kalp, haricî ve dahilî madig adalatı muayene olunacaktır. Fekki süfliye muvazi olmak üzere adalai madgiye amik ve yekdiglerine muvazi şaklar icra olunur. (Sistiserküs Bovis) taharrisi için tufeylin bulunması me'mul olan akşamı adeliye meydana çıkarılır. İneklerde, Danalarda, Böbreklere mustaraz bir şak yapılır. Distom taharrisi için Kebet ve kanavatı safraiyenin büyükçe şubabı ve fussu Spiçel hizasından şaklar yapılır. Koyun ve Keçilerde Kebedin muayenesi aynı kaidelere tabidir.

Madde 478 — Domuzlarda (Sütle beslenen yavru Domuzlar müstesna) hattı mutavassıt üzerinde amudu fıkari ve Reis tulünce ikiye ayrıldıktan sonra muayene olunur.

Sistiserküs Sellülozanın bulunması memul aksamı adaliye meydana çıkarılarak bilhassa Fahzın veçhi dahilisi, cidarı batin, hicabı haciz, adalatı beyneddaliye, unk adalatı, Kalp, Lisan, Hançere adalatı dakik surette muayene olunur. Bu tufeylin bulunmadığı anlaşılan Domuzların Amudu fıkari ve Reiseri tulünce ikiye ayrılmasından sarfı nazar olunur.

Sığırların Tüberkülosu ve Etlerin teftişi talimat namesinde:

Fennî muameleye tabi tutulmak şartile istihlakı mümkün etler hakkında lazım gelen izahat verilmiştir. Şöyleki :

Madde 19 — Hayvan sağlık zabıtası nizamnamesinin 486. Maddesi mucibince fennî muameleye tabi tutulmak şartile istihlakı mümkün etler şunlardır :

A — Sığırlarda Sistiserküs Bovis ve Koyun, Keçilerde ve Domuzlarda Sistiserküs Sellüloza noktai nazarından yapılan muayenelerde (Sağlık hayvan zabita nizamnamesi 483 üncü bend), bu tufeylat fevkalâde az. Münferit bir kaç Sistiserk halinde ise Sistiserlerin bulunduğu mahalde yapılan şakların hizasındaki etler imha edilmek şartile diğer aksamın yağları eridilmek ve etleri pişirilmek veya Otoklavdan geçirilmek ve yahut 12 gün salamurada veya aynı müddet (6 ilâ 8) incimat derecesinde muhafaza ve takımolunmak suretile istihlakine müsaade edilir.

B — Domuzlarda Trikin fevkal'ade az olursa münten aksamın imhasından sonra yağlar ve etler pişirilmek suretile istihlakine müsaade olunur.

C — Hayvan sağlık zabıtası nizamnamesinin 484. maddesinde yazılı etler eğer âlâ ve mugaddî cinsten ise parçalara taksim olunudktan sonra izam, lenf ukteleri, misli ağşiye ve eviyei kebire bilcümle münten ve meşkûk aksamından temamille tecrit edildikten sonra fennî nizamata tahtında etler aşgarî 100 derece buhar tazyiki altında takım edildikten sonra istihlakine müsaade edilir.

Madde 20 — yukariki maddede yazılı yağların eridilmesi etlerin pişirilmesi veya otoklavdan geçirilmesi ve salamura muamelesi, şu suretle yapılır:

A — Yağları eritmek için agzı açık kazan veya tencere içinde tamamen eriyinceye kadar kaynatmalıdır yahut hiç olmazsa 100 derecede su buharı tazyiki altında bulundurulmalıdır.

B — Etler suda pişirildiği zaman takım derecesini anlamak için sığırlarda etlerin dahili tabakası hararetin tesirile sincabımtrak, Domuzlarda ise beyaz sincabımtrak olmalı, etlere yapılan şaklardan kırmızı bir usare çıkmamalıdır. Trikin mevzuu bahis ise 10. cm. kadar parçalara ayrıldıktan sonra behemal iki buçuk saat kadar kaynar suda kaynatmalıdır.

C — Su buharı tazyikinde otoklavda takım için etler 80 santi grad derecede laakal 10 dakika takım edilmelidir. Eğer etler 10 cm. cesametinde parçalara munkasem olmamış ise, yarım havayı nesimi tazyikinde iki buçuk saat takım olunmalıdır. Etler sığır ve Domuzlarda yukarıdaki fıkrada yazılı olan rengi almalıdır. Ve şak yapıldığı zaman akan usarenin rengi kırmızı olmamalıdır.

Ç — Salamurada takım için etler 2,5 kilogram kadar parçalara taksim olunduktan sonra ya doğrudan doğruya tuz içinde (kuru salamura) hıfzolunur ve yahut 25/100 nisbetinde tuzlu suya vazolunur (yaş salamura); salamura müddeti en az 3 haftadır.

D — Tebrit ile takime gelince etler laakal 21 gün frigorifikte ve yahut souk bir odada (6-8) derecede teberrüde terk suretile yapılır.

Madde 21 — yukardaki madde bahsedilen bütün muamelelere ait vasıtaların tedariki hayvan sağlık zabıtası nizamnamesinin 487. maddesine tevfikkan mezbaha heyetlerine ve bu hey'yetlerin bulunduğu mahallerde belediyelere aittir. Eritmek, pişirmek, otoklavdan geçirmek vesaire gibi bütün bu işler et müfettişinin muayyen ve kontrolu ve icabında et müfettişinin lüzum ve talebi üzerine zabitanın nezareti altında cereyan eder.

Avrupa nizamâtı.

Hayattar hayvanatta görülen cüzam vukuatı müstesna olduğu halde, Sistiserkler hakkında ne kavanin ve nede nizamât mevcuttur; her şehir kendi başına hareket eder; meselâ Pariste tesadüf edilen cüzam mikdarı, her ne olursa olsun musaderei tammeyi mucip olur, vahdet fikri, hıfzı-sıhha ve bayi menafiine muvafıktır; tarzı hareket, iki madde de hulâsa olunabilir.

1 — Mebzûl Sistiserk halinde ne lard ve nede pan müstesna olduğu halde, müfettişin nezareti tahtında Lulum istihlâkten men olunmalıdır.

2 — Pazarlarda intanı hafî halinde bile gövdelr musadere olunur.

Musadere bir çok usullerle mevkii tatbika konulur;

A — Hararet ile takım; Domuz eti için cüz'î faidelidir.

B — Tecmit: alâ bir vasıtai takımdır; derecei brudetin (8) dereceden aşağı olması, laakal (21) gün brudete maruz bulunması lâzımdır, aksi takdirde hiç bir faide mutasavver değildir. Bu aşağı derecei brudete bile Sistiserklerin telef olmadığını iddia eden müellifler vardır.

C — Tuzlama - Müntehip bir usuldür. Frigorifik olmayan müesseselerde sühûletle kabili tatbiktir. Milh tahtı te'sirinde ekyas yavaş yavaş mayiini boşaltır, badehu solar, cidarı, skoleksi şişer, bir kitlei acinî halini almak için yumuşar, Tufeylin telef olması, Chlorure de Sodium un ete nüfuzu ile kabildir. Tuzlama bir lahmi takım eder; 3 hafta âzamî olarak %25 nisbetinde kalması kâfidir. (Prusya hıfzıssıhha komitesi).

Kanun :— (Sistiserk veya Trikinge musap lulum, insana sirayeti hasebile mühlik ad olunur. Tedavi yapılamıyacağı cihetle istihlâke gayrı salıhtır. İmha, bu lulumun kıymeti gıdaiye veya ticariyesinde bir tahavvülü mucip olmadığından intanı cüz'î halinde yapılamaz.)

Tavuk çiçek-- difterisinde hastalardan alınan mahsulatla tedavi üzerine tecrübeler (otovaksinasyon).

Yazan:

Erzurum müstahkem mevki koşulu

Tbb. baytarî Kd. Yzb.

Sıtkı

Malumu aliniz, çiçek ve difteri ehli tuyur (Tavuk, güğercin) ler arasında dehşetli telefâtı mucip olan bir hastalıktır. Buna karşı müccripler tarafından bir çok aşılar ve kimyevi tedavilerle mücadele yolları açılarak daima tecrübeler yapılmışsada, metha seza gerek şafi gerek vaki çareler henüz tamamen bulunmamıştır.

Şimdiye kadar yapılan muhtelif vaki telkihler az çok müsmer netice vermişsede, şafi olarak, mevaddı kimyeviyye istimalinden başka biyoloji tedaviye taalluk eden, esasat üzerinde muvaffakiyet elde edilememiştir. Mevaddı kimyeviyye istimalide, bir çok vak'alarda neticesiz kalmıştır.

İşte bendeniz serveti milliyenizi sarsan, ve islahı teksiri tuyyura mâni olan, bu menhus hastalığın savletini kırmak için üç seneden beri bir çok tecrübeler yaptım. Ve binnetice aşağıda arz edeceğim te'sirâtı şafiyeyi kat'iyeyi ihtiva eden bir maddei mülakkaha istihsaline muvaffak oldum. Bu madde laboratuvara ihtiyaç arz etmeksizin her yerde her meslektaşımızın kolaylıkla imâl ve istihsal edeceği bir devadır.

Evvela tezime başlamadan evvel hastalığın âmili ve tedavi için şimdiye kadar yapılan aşılar hakkında bir hulâsa yapmak isterim.

Tuyur çiçek difteri hastalığı suda yaşayan kuşlarda nadiren görünmekle beraber ehli ve gayrı ehli tuyyurda bilhassa islâha tabi tutulan kümes hayvanlarında çok görülen bir iletir.

Eskiden tavuk çiçeği ve tavuk difterisi namı altında iki şekil hastalık tanılırdı. Son zamanlarda yapılan tecrübeler nazaran çiçek şeklinde: cilt ve ağşıyyei muhatiyye deki afat muhteviyatı.

Difteri şeklinde : ağşıyyei muhatiyye üzerinde bulunan tesannu'atı maraziye ve epitelyum kitlesi, berk-felt borjilerinden süzülerek istihsaedilen mayi (virus) tavuk ve güvercinlere telkih edilmiş gerek ciltte ve gerek ağzın gışayı muhatisinde tesannumat husule geldiği görülmüştür. (Muhtelit şekil) bazan difteri bazanda cilt tavazzuatı husule gelmiş ve bizzarur her iki hastalığında aynı virus filtirandan hasıl olduğu kabul edilmiştir. Tuyur difterisi, afatından yapılan müstahlepte $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$ mikronu geçmiyen küçük, müdevver ve hareketsiz bir takım cüseymat bulunmuştur.

Bu cüseymat hücerata nufuz ederek orada çiçek erüpsiyonu denilen küçük hubeybatı hasıl derlerki, bunların âmili maraz olduğu zan edilmektedir.

Bu cüseymat protozoerlerden (chlamidozoon yahut strongloplazma) namları ile tavsif edilir. Bu cüseymat beşere hücrelerine karşı hususi bir alakaya mâliktir. (Dermotropismüz) ve epitelya hücrelerinde çiçeğe mahsus cüseymat husule getirirler. Gimza ve Löflerin ehtap telvini ve meblûl zilfüksin ile kabili telvindir.

Afatı maraziyede mevcut olan sair mikroplar :

1 — Löfler güvercin ve çiçek difterisi hakkında yaptığı tetkikatta bir batone buluştur buna (difteri kolombarüm) demiştir. Tavşanların ufunei demini husule getiren iki kutuplu basillere müşabih bir basildir. Saf kültürü tavukların gışayı muhatii femmisine telkih olundukda ağşıyyei kâzibe husule getirir. Fakat hastalık tevhit etmez.

2 — Klein, sütli ineklerin memelerinde difteri tavazzu'atı müşahade etmiş hatta sütli ineklerin sütle insana difteri geçtiğini iddia etmiştir.

3 — Müller, ağşıyyei kâzibeden insan difterisine analog bir basil ayırmış ve bunu âmili maraz olarak kabul etmiştir.

Bunun saf kültürünü ağşıyyei muhatiye üzerine delk etmiş gövercinde difteriyayı bir âfat görmüştür.

4 — Bordet demişdirki tavuk çiçek ve difteri hastalığının âmili bir takım granülö hübeybat olup, buda gimza ile boyandıktan sonra nokta halinde küçük batone şeklinde hübeybat görülür.

5 — Löfler Babes, tavuk difterisi âmili insan difterisiyle müşterek olmayup bir takım koko basil ve pasterolla gurbundan bir germ olduğunu iddia etmiştir.

6 — Hasser, kolibasillerine müşabih bir basil bulunduğunu ve telkih ile ağşıyyei kâzibe husule getirdiğini iddia ediyor.

7 — Piyosiyamik, Basili, Stretokok tavuk kolerası basili nahra basili gibi mikroplar, arasına gözükür, bunların bir hususiyeti yoktur.

8 — Hülâsa : âfatı maraziyede bulunan yukarıda ismi geçen mikroplar gövercin ve tavuklara telkih edilirse ciltte çiçek ve femmî ağşıyyei kâzibe tevhit edersede intişar etmeyerek mahdut kalırlar. Hiç bir vakit çiçek difteri hastalığı tevhit etmezler burada asıl hastalığı yapan gerek epitelyom ve gerek ağşıyyei kâzibe fillitrasından tahassül eden virosdur.

Tabiî mikroplar âfatına takayyuhuna âmil olurlar ve binnetice vehamet husule getirirler.

(Virusun mukavemeti)

Kurumuş epitelya hücresi arasında haftalarca ve hatta aylarca muhafazai hayat eder 12 derecede beş hafta kadar tecmide dayanır tabiî derecede senelerce mukavemet eder %1 asitfenik mahlûlünde yarım saatte helâk olmaz giliserinde bir kaç hafta dayanır tesfif edilmiş epitelyum kütlesi 60 derecede sekiz dakikada, %10 santiformin mahlûlünde sekiz saatte binde bir ssblümede beş dakikada %1 potas muhrik ve %1 hamızı halde beş dakikada telef olur.

1 — Müstehlap yapılmış epitelyum kütleleri tavuğun iğbine zerkedilirse beş altı gün sonra noktai zerkde teverrüm,

kabarcık husule gelir ve müteakip günlerde ukeydat büyür kedemat husule gelir bilahare haşkerişe tahassül eder vasi tenebbütat husule gelir.

Virusun zerkinde, aynı hadise husule gelirsede devri tefrih uzar virus tevezzuatı görülür. Göze damlatılırsa iltihabı gışayi munzammayı ayın husule gelir. hastalığın bidayetinde kanda virusidir.

2— Virus dana, tavşan, beygire, zerkedilirse büsreviñ femmî iltihabı yapar.

3— Güvercin çiçeği virusu tavşana zerkedilirse çiçek yapar.

4— Tuyur çiçeği vasıtasile koyunlara, tuyur ve dana çiçeklerine karşı muafiyet verilmektedir.

Koyun çiçeği vasıtasile tavuklar hem kendi çiçeklerine karşı muaf kılınmaktadır.

İnsanda tuyur çiçeği virusile tıpkı çiçek indifaatı tevlit edilmiştir.

6— Japonlar insan ve tuyur çiçekleri viruslarının aynı hastalığı tevlit ettiği ve iki hastalığında sebebinin aynı olduğunu bildirmişlerdir.

Hülasâ: tuyur ve hayvanat çiçekleri arasında bir karabet mevcut olduğu görülmüştür.

(Tedavi)

Ciltte vaki olan tevezzuat muzadı taaffün maddeleri havı züyut ile yumuşatılır. Ağşıyyeyi kâzibe ise ref edilir? badehu %1 azotiyetı fıdda %1 kreolin mahlûlile fırçalanır, gözdeki ifrazat ılık su ile gasil sonra %2 hamızı bor mahlûlile muamele olunur. Verem ensizyon yapılır içerisi tahliye edilir, üsreti teneffüse karşı kreolin inşakatı nezleyi meaiyye karşı tanen, hadit, mürekkebatı mahlûlünden içme suların ilâve edilir ürotropin, beygir seromu, süt neosalversandanda istifade temin edilir.

(Vakı aşılar)

1— Gerin namındaki zat gışayi kâzibin kültüründen elde ettiği koko basilleri seromlu buyyona zerketmiş yirmidört saat kaldıktan sonra önce 55 derecede teshin etmiş bundan 1, C.C peritona zerketmiş ve 12 gün sonra %5 de teshin etmiş 1, c.c zerketmiş bu suretle telkiha tabi tutulan hayvanların kazandıkları muafiyetin devamlı olduğunu ileri sürmüştür.

2— Mentofer epteliya ve ağşıyyekâzibe parçalarını mai fizyoloji ile müstahlep yaparak bu maddeden tavuklara tah-telcilt zerketmiş 1 - 2 C.C kadar muafiyet kazandıklarını ileri sürmüştür.

3— Tavşan safrasında 24 saat virüs terk edilerek bundan tavuklara zerkedilmiş muafiyet elde edilmiş isede bu husus pratikte bir yer bulamamıştır.

4— Virüs % 1/2 asitfenik mahlûlile karışdırılarak telkih edilmiş ve muafiyet verdiği iddia ediliyorsa bazı müellifler büsbütün hastalığı teşdit ettiğini söylüyorlar.

5— Formol ile zayıflatılan virüsün vaki tesiri görülmemiştir.

6— Güvercin difteri-çiçek virüsü tavuklara zerkedilirse bir muafiyet verdiği söyleniyor. Tavuk virüsü güvercinlerden pasaj yapılarak tavuga zerkedilirse daha emin bir muafiyet verdiği bildirilmektedir.

7— Antidifterin dö bilicek van helsbergen usulu ile telkihat.

Dö Bilicek Van Halsbergen verdikleri malûmata göre antidifteri maddesi tamamen hayattar ve hiçbir surette zayıflatılmamış bir vaksen olup zarar verecek tabiatı gayip ettirildiği halde muafiyet verici tesirini muhafaza etmektedir. Bunun tarzı istihsali müelliflerince gizli tutulmaktadır. Maddei telkihiyye evvel emirde vaki ve dolayısıyla bil'üzum telkihde müstamel olup şafi tesirede mâlik bulunmakdadır. Umumiyetle pratikte bu madde ile telkihden çok iyi neticeler alındığı bildiriliyor. Bu maddenin gövercin çiçeği virüsü ve yahut tavuk ve gövercin çiçeği virüslerinin mahlutu olduğu iddia ediliyor.

Vaki: bu telkih salim tuyur arasında ve en eyisi Haziran, Temmuz, Ağustos aylarında yapılır. Bu suretle vaki muafiyetin teessüsü için lâzım olan 2 - 3 haftalık müddet istilâ zamanı olan son bahar gelmeden geçmiş olur. Altı haftadan yukarı olan bütün hayvanlara vaki telkiyat yapılır. Muafiyet müddeti bir sene kadar devam eder. Her sene genç tavuklar telkih edilirse muafiyet daha uzun devam eder. Tavuklardan mada hindi, tavus, kuşlarında aşılabilirler.

Billüzûm telkih :

Bu telkih münten tavuklar arasında yapılır. İlk önce muayene ile hastalar ayrılır, evvelâ sağlamlara telkih yapılır sonra hafif hastalar sıra ile aşılanırlar bir taraftan hastalara mevziî tedavi yapılır. Muafiyetin teessüsü için telkihten sonra iki hafta kadar geçmesi lâzım gelir bu müddet zarfında mün-ten kümeslerde devri tefrihte bulunan hayvanlar hastalanabilirler. Fakat muafiyet teessüs ettikten sonra ağır hastalar itlâf edilirler.

Güvercinler için bu madde çok virüsü olduğundan ancak bir güvercin mecmuında hastalık çıkmış ise ve intişarından korkuluyorsa billüzûm telkih şeklide tatbik olunur, intan bu suretle daha hafif seyir etmiş olur, intana duçar olan bir mecmuada vefiyat mikdarı gayrı tabii bir derecede ziyade ise ve telkihi müteakipte bu telefât devam ediyorsa difteri ve çiçek ile beraber intanı hastalıkların âmilleri araştırılmalıdır. Ve aynı zamanda kümeslerde lâzım gelen tathirâtı fen-niye yapılmalıdır.

(Aşı ve telkih tarzı)

Maddei mülakkaha kuru bir tozdan ibaret olup serin ve karanlıkta bir sene muhafaza edilir istimal için %50 nisbetinde gliserin ile karıştırılır. Bunun için gliserin ve toz ufak bir şişe içinde gönderilir. Ve bunlar kullanılacağı zaman karıştırılır. Bir havan veya cam kapta güzelce ezilir; mütecanis bir lapa haline getirilir. Mahlût derhal telkih olunabilir. Şişe veya ampüllerin üzerinde kaç hayvanlık olduğu yazılır.

Telkih mahalli : bacadta tüylü kısmın başladığı yerin 3,4 santimetre üst tarafından tüyler çekilir. Bu suretle 15,20 tüy gibi cürabat meydana çıkâılır. Hazırlanan aşı hususî bir âlet vasıtasile [(trefin) ucu dişli ve keskin olmayan kanül ve bir istileden mürekkep madeni bir âlettir,] tatbik edilir. Maddei mülakkaha bu âletle tüy diplerine sürülür, bunun için âletin küt dişli ucu 6,7 defa elde çevrilir. Stle âlet tıkaandığı zaman temizlemek ve aşığı dışarıya doğru itmek içindir diğ-ger bir kümesin hayvanatını telkikten evvel tirefin ya alev-den veya kaynatmakla dezenfekte edilir. Veyahutta iki tirifin bulundurulur.

Telkih raksiyonu:

Telkihten takriben yedi on gün sonra aşı sürülen yerlerde vazih çiçek indifaatı görülür bu indifaat bir kaç gün sonra kuruyarak gaip olur. Mün-ten kümeslerde bilhassa hastalık geçirenler varsa tavuklardan mahdut bir kısım reaksiyon gösterir. Hastalığı geçirmiş olanlar ve daha evvel telkih edilmişler ya gayet çabuk geçici bir taamül gösterirler veya hiç göstermezler böyle hayvanlar virusa muafiyet kazanmışlardır.

Kendi tecrübelerim :

Evvelâ kimyevî tedavile yapılan tecrübelerimden bir cet-veli aşağıya arzettikten sonra kendi usulüm [otovaccination] tecrübelerinde zikredeceğim.

No	Cins	Araz	Tatbik edilen tedavi	Mürt	şifa
1	ihtiyar yerli horoz	Lisan kenarı ve altında ağşiyeyi kâzibe	Ağşiyeye ref %2 kreolin mahlulile gasil		15 gün sonra şifa
2	Pilimot tavuk	Lisan kenarı ve altında ağşiyeyi kâzibe gözde afat	Ağşiyeye ref %2 kreolin gasil göz ılık su ile banyo solusyon borike ile banyo	9 gün sonra	
3	» »	Yalnız ağızdan su geliyor	içme suyuna Permanganat ilâve		17 gün sonra
4	» »	Cildde tevazuat ağızda afat	Cild gliserin iyod pansuman lisan tathir binde bir süblime ile gasil	5 gün sonra	
5	» »	Ağızda afat	Ağşiyeye kreolin mahlulile gasil	19 gün sonra	
6	» »	» »	%2 lizol ile gasil	18 gün sonra	
7	Yerli	Cildiçiçek ve femmi afat	Cilt pomat Ciooilin ile ağız limon suyu ile	16 gün sonra	
8	Pilimot	Femmi ve mial	Limon suyu şarap	20 gün sonra	
9	» »	Ağız göz ses kısıklığı	Ağız süblime göz solusyon borike ses kısıklığı kreolin tethinatı	19 gün sonra	
10	Yerli	Ağız ibik sakal da tevezuat	Ağız lügol cilt gılıserinli iyot		

yapılan fethi cesette:

Ekserisinin âfat hançere ve kasabata sirayeti dolayısıyla bazılarında kaidei lisanın kalınlaşması sebebiyle yem yemeden [hımye] neticesi mür oldukları anlaşıldı.

Yukarda arzedilen listeden mevcut hasta tuyuru iki kümesinde bulunan 61 hayvan mevcudundan ayırdım. Mütebaki 51 hayvanda ârâz gözükmediği için ouar onar tefrik ederek kümeslerini dezenfekte ettirdim. 1 numaralı kümesinde 3 vak'a iki numaralı kümesinde 6 vak'a daha zuhur etti onlarda öldü bu suretle diğer kümeslere sirayetden bu hastalığa başka tarzda mücadele karar verdim.

No.	Cins	Yaş	Araz	Telkih için toplanan ağşiyeye ve eptelya miktarı	İlâve edilen su miktarı	Tahtel cilt zerk miktarı	suyuna ve yemine ilâve edilen ilâç	yemin tarzı itası	siklet	Netice
1	Yerli	1	Ağızda ve lisan tevezuat	3 Öze	1/2 C.C.	1/2 C.C.	1/4000 Permanganat mahlulü	yem su da kaynatılarak hamur haline geçer	900 gram	bir hafta sonra mür
2	Yerli	2	Ağız göz tevezuat	»	1 = C.C.	»	»	1/4000 Permanganat mahlulü karıştırılacak	930 gram	beş gün sonra mür
3	Yerli	2	Gözde tevezuat gözde hafif luzuci seyeulan	»	1 1/2 C.C.	»	»	»	1050 gram	11 gün sonra mür
4	Pilimot manı	6 Ayık	Ciltte ağızda gözde tevezuat	»	2 C.C.	»	»	»	1200 gram	bu hayvanı kedi parçalamıştır
5	Yerli	2	Ağızda gözde tevezuat	»	2 1/2 C.C.	»	»	»	1000 gram	6 gün sonra şifayap
6	Yerli	3	Ağız, göz, ciltte tenefüste üsret	»	3 C.C.	»	»	»	935 gram	8 gün sonra şifayap
7	Pilimot	1	Ağızda tevezuat	»	3 1/2 C.C.	»	»	»	1000 gram	8 gün sonra şifayap

Cetveli tetkik eimezden evvel maddei mülakkaha imalini zikrederim. Tavuğun ağzı açılır. Bir pensle lisan tutulur, diğer pensle maddei maraziye koparılır. Muakkam bir havan içine konur (havana biraz alkol konup yakılarak takım edilir. Kaynamış soğutulmuş adı sudan üzerine ilâve edilir muakkam havan ile bu mahlut tiritüre edilir. Müstahlep mümkün olduğu kadar mütecanis olmalıdır. Bu suretle imal edilen müstahlepten tavuğun kanadının altında ipt nahiyesinde birçok tüy koparılır alkolle silinir telkih edilir. Şimdi cetveli tetkik edelim. Bir numarayı nazarı itibare alalım:

Bir yaşında yerli bir tavuğun ağız lisan ve cidarı lisanını da difteri tevezzuatı vardı. Yukarda arzedildiği veçhile ağızdan husule gelen fosmambrandan üç öze mikdarı alındı buna yarım C.C. muakkam su ilâve edildi. Müstahlep yapıldı. Bu müstahlepten yarım C.C. tavuğun kanadı altına telkih edildi suyuna yemine $\frac{1}{4000}$ permanganat mahlûli ilâve edildi. Yemi kaynatıldı, Tahtı müşahedeye alındı. Fakat aşı kuvvetli olduğu için hayvan telef oldu otopside marazın intişar ettiği ve bronşlara sirayet ettiği görüldü.

2. Numaralı tavuk:

Cetvelde arzedilen şekilde muameleye tabi tutuldu ve öldü.

3. Numaralı tavuk:

Ha keza öldü?

4. Numaralı tavuk:

Kedi tarafından imha edildi.

5. Numaralı tavukda:

Görüyoruzki üç öze agşiyeyi kâzibeye mukabil su mikdarı 2, $\frac{1}{2}$ C.C. idi bu mikdar hayvanın kurtulmasına kâfi geldi.

6.7. Numaralı tavuklarda, su mikdarı daha ziyade teblil edildiği için bu hayvanlar bu suretle şifayap oldular şuhale nazaran bu ciheti iki suretle mütalea edelim. 1— Sikletine nazaran: beş numaralının sikleti 1000 6.No: 935. 7.No: lunun sikleti 1100 gram olup her üçünün vasatı takriben 1000 gram eder.

2— Müstahlep için alınan gışayı kâzibe mikdarı ile ilâve edilen su mikdarına nazaran:

3 Santimetre mik'abı su ile 3 ans kadar agşiyeyi kâzibe, alunup havanda sahk edilerek bundan, takriben 900 grama kadar sikletinde olan tavuklara yarım C.C. zerkelecek olursa safi tesirleri görülmüş olacaktır bu minval üzere 200 den fazla yaptığım tedavilerin hepsi müsbet netice vermiştir. Bu meyanda islâh edilmiş tuyurada aşıtatbik ettim. Ve hindilere hakeza tatbik ederek gayet kat'î neticeler aldım.

Hindilerde zerk mikdarı: yukarda arzedilen müstahlepten 2.C.C. mikdarıdır.

1932 senesinde Erzuruma tâyin edildim üç ay sonra Erzurum Mst. Mv. Muhabere göverçinlerinde bu hastalık baş göstererek epizloti şeklinde syer etmeye başladı. Muayene için çağrıldım adetleri 160 kadar olan göverçinlerin bulunduğu mesken oldukça fennî bir tarzda inşa edilmiştir. Göverçinler 25şer 25şer ayrılarak localara tefrik edilmişdi. Hastalık üç locada bulunuyordu musapları birer birer tefrik ederek ayrı bir yere koydum diğerlerini de muayeneden geçirdim. Yerleri için icap eden tathiratı fenniyenin yapılmasını tavsiye ettim. Tefrik edilen güvercinleri otovaksinasyona tabi tuttum. Müsap güvercin miktarı beş baş idi telkihden sonra bunlar tamamen şifayap oldular yapılan tetbir vasıtasıyla diğerlerine sirayet vaki olmadı.

Bu ameliyye kol ordu baş baytarı Miralay Kâmil bey ve mevki baş baytarı Asım beyefendinin huzurlarında yapılmıştır.

Bu usulu tedaviyi işiten meslektaşlarımdan hariciye müte-hassısı Cevat bey bana müracaat etti. Tedavimin usulunu kendilerine arzettim. Bilahare vizitalarına gönderilen bir çok saf ırk tavuk ve hindilerden yaptığı telkihat ve tedavilerinin muvaffakiyetle neticelendiğini söylemişlerdir.

(Hülasa)

1 — Maddei mülakkaha otovansinaksiyon şeklinde ihzar ve telkih edilecektir.

2 — Hastalar tefrit edildikten sonra diğer hastaların asgarı 15 gün yemlerine ve sularına 1-4000 permanganet mahlulu ilâve edilecektir. [sularını yalnız bu mahlul teşkil edecektir. Yenilerini bu mahluller karıştırılacaktır.]

3 — Yemleri lapa haline getirilecek.

4 — Tahtı tedavide olan musap hayvanların yemleri ve suları aynı mahlulle muamele edilerek verilecektir.

(Literatür)

T. Van Hoeslbergen: handbuch der Geflügelkrankheiten, und der geflügelzucht, Verlag von Ferd. Enke Stuttgart 1929

Lö, Dr. Alber Besson -342-343-Sahife

Dopter: Et. Sakküpee Sahife 1267-459

Şayanı dikkat klinik müşahedelerinden :

SADRIN CANIBİ CERHASI NETİCESİ BİR ESTERDE (PARA PELEURAL) APSE TEŞEKKÜLÜ

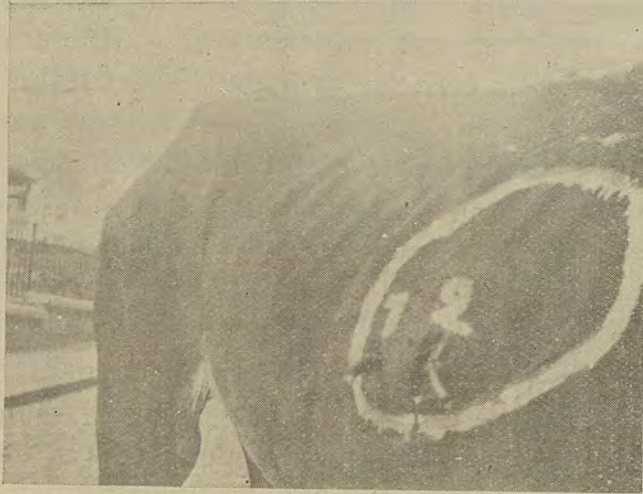
Yazan:

Dr. Saip Ali

Cerrah baytar

Alelûmum sadrın cerhaları gayrinafız ve nafız olmak üzere ikiye tefrik edilerek mütalea edilir. Klinik noktai nazarından gayrinafız cerhalar da cidarı sadrı teşkil eden tabakattan ya bir kısmı yahutta plevraya kadar yani bu sonuncu salim kalmak şartile bütün tabakat cilt, cilt altındaki hücrevî nesic, adelâtı beyneddiliyeler ve ekseriya adlâ ve bir de plevra tahtında bulunan hücrevî nesic afetzede olabilir. Bu gibi cerhalarda enzar tayini ve tedavi tatbiki hem derinliklerine ve hem de vüsatalarına ve birde adlânın yaralanmaya iştirak edip eimediğine nazaran yine muhtelif derece ve tarzlardadır. Alelâde bu gibi cerhaların enzarı selim olmakla beraber her hangi bir komplikasyonun sahaya çıkıvermesi ihtimalini de her zaman göz önünde bulundurmak icabeder. Bilhassa bu gibi yaraların ilk muayenelerinde çok dikkatli bulunmak ve cerhanın seyr ve derinliğini tayin için lüzumsuz olarak sonda ile muayeneye kat'iyen teşebbüs etmemelidir zaten cerhanın derinliğini anlamaktan birinci maksatta cevfi sadra açılıp açılmadığını tayin olduğu için bu ciheti, cevfi sadra hava dahil olarak husule gelecek Pneunotorax ile meydana çıkacak olan Dyspnoe, ağızdan köpüklü ve kanlı salya gelmesi, o taraf riesinin ifayı vazife edememesinden mütevellit lagtı teneffüsünün mevcut olmaması (kar ve ısga) malûmatı ve nihayet hayvanın ahvali umumiyesinin bozukluğu

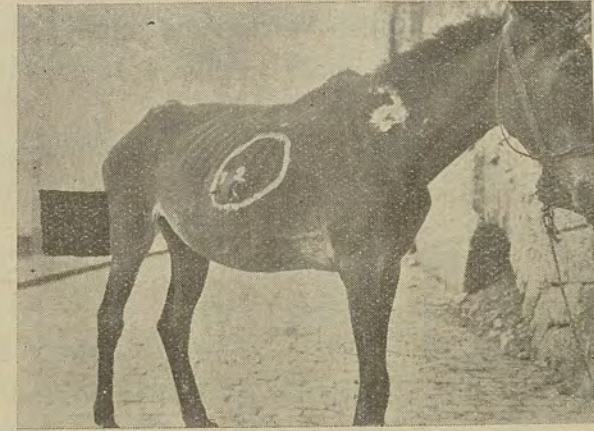
ile muttasıf araz mecmuasını toplayarak teşhise çalışmalıdır. Eğer vak'a birkaç günlük eski ise ve cevfi sadıra açılmış bulunuyorsa mikropoların iştirakı halinde Pyopneunotorax husule gelerek arazi ve ahvali umumiye değişikliği ile kendini belli eder. Eğer sonda ile muayene arzusu yenilemezse ve muhakkakta lüzum görülürse o zaman bu iş için esaslı bir surette temizlenmiş parmak, şayet fetha küçükse yumuşak kabili inhina sondalar istimal edilmesi muvafıktır bilhassa parmak bu husus için çok işe yarar; Yalnız cerha mütekayyih olursa bir lâstik parmaklık ihtiyatî bir tedbirdir. Aksi

Mecruh Katır

taktirde sonda ile muayene esnasında ufak bir hata veya hayvanın huysuzluğu nafiz olmayan bir cerhayi nafiz bir hale getirerek enzarın vehametini pek ziyade arttırabilir. Bundan başka ensacın harabiyeti ve kabiliyeti hayatiyelerinin azalması suretiyle husule gelen ve maberi oldukça muavveç olan raddî cerhalarda tetanoz tehlikesine karşı bu cerhaları tedavi ederken serum antitetanik yapmayı da kat'iyen unutmamalıdır. Böyle cerhalar iyi bir tedavi ile kolayca şifayap olabılırsede bazan gerek tedavide yapılan bir hata ve ge-

rekse yaranın husulünde esasen pilevra da açılmış bulunduğundan bu gibileri sadırın curuhu nafizesi sırasına girerler. Enzar ve tedavileri de çok değişir. Bu cüruh, yukarıda teşhisi tefriki için saydığımız arazın mevcudiyeti ile kolayca tefrik edilir. Bazılarında rienin cerhadan tefettük ettiği de görülebilir. Enzar tayini hususunda bir az teenni lâzımgelirsede şifa talii de mevcut olduğundan ümitsizliğe düşmemelidir. (Bayer ve Fröhner) kitaplarında muhtelif müelliflerin iş'arına atfen 12 at bir sığır ve dört köpekten ibaret 16 hayvan üzerinde yazdıkları vak'adan yalnız iki beygirin öldüğünü diğerlerinin şifayap olduğunu kaydediyorlar. Tedavide esas sadıra tera-

Mecruh Katır

küm edecek olan misli veya kıyhî tereşşühatın harice çıkabilmesine yardım etmek ve bunun için de cerha seviyesinden aşağıda teraküm oluyorsa konturuvertür yapıp seylanın temin için direnaj yapmak ve cevfin dahilini de hafif ve ılık antiseptik mahlüllerle yıkanmaktan ibarettir. Bayer bu husus için binde bir asit salisjlique mahlulünden iyi neticeler aldığını da ilâve ediyor. Mamafih halihazırda elimizde bulunan kuvvetli antiseptik ve gayri muharriş olan Rivanol (binde bir) mahlülü bu husus için seçilmiş bir ilâçtır.

Bu gaselata devam ederken cevfi sadra fazla hava

girmesine mani olabilmek için mifcerleri cerhaya iyice tatbik edip cidarına dikmeli ve diğer açık kalan cerha aksamını sütürlerle kapamalıdır. Mifcerleri yumuşak lâstikten intihap etmeli ve cevfi sadra giren kısmı üzerinde birer santimetre mesafe ile bir çok delikler açmalıdırki mayiatın mifçelere duhulü yalnız üst fethasına münhasır kalmasın. Lâstik mifçerin harici ucunda eski eldivenlerden kesilmiş lastik bir parmaklık bağlayıp ucunu ufak bir delik kalacak kadar makasla kesivermelidir. Şu suretle hazırlanan mifçerden kayh zefir esnasında daimi akacağı cihetle bu zamanda hava girmedigi gibi şehik esnasında lastik eldiven parmağının cidarları bir birine yapışacağından bir supap gibi bu zamanda da yine havanın sadra girmesine mani olur. Bütün bu kısımlar temiz bir pansumanla örtülerek bu suretle tedaviye devamla şifa temin olunabilir.

Asıl mevzua girmeden evvel curuhu sadiriyenin teşhis enzar ve tedavilerinden kısaca bahsetmekliğim şimdi arzedeceğim vak'anın evlekilerden kolayca tefriki içindir. 13 Eylül 1933 tarihinde fatih hayvan hastahanesine getirilen tahminen 25 yaşında 1,52 irtifanda erkek esterde resimde görüldüğü veçhile sağ taraf sadırının kısmı mutavassıtında 10-11 rinci dilılar arasında ve bir numara ile gösterilen noktada bir fistül görülüyordu. Ağzı genişçe olan bu fistülden mebzul koyu renkli müteaffin kayh seylan etmekte idi. Fistülün katı bir cerhadan bakiye olduğu üst ve alt köşelerinden imtidat eden muntazam nedbelerden anlaşılıyordu. Zaten hayvanın Anem nestik malûmatıda bunu teyit ediyordu: üç ay evvel o zamanki sahibi tarafından 15 santim tulünde bir bıçakla cerh edilmiş ve zamanla cerha eyileşerek yalnız bir fistül bırakmıştı hayvanın ahvali umumiyesi iyi, derecesi 37,3, iştihası yerinde ve cerh edilmesine sebep olan inatçılığı ve huysuzluğu baki idi. Bu fistülün cevfi sadıra kadar ulaştığına imkân verilemezdi eğer böyle olsaydı şimdiye kadar hayvanın pyothorax tan ölmesi muhakkaktı. Teneffüsde de gayrı tabiilik mevcut olmayup beyaz çizgi ile gösterilen beyzî sahada derinden ve diğer

cihetlerde şehik ve zefirin muntazaman duyulması da sadırla alakası olmadığını gösteriyordu, Artık bu cerhanın sondajı çok lüzümlü olduğundan ihtiyatla fethayı tevsi ederek küçük bar-magımı soktum öne doğru bükdüğüm zaman onuncu dili par-magımın altında kalıyordu. Parmagımı arkaya çevirdiğimde bu kısmın kapalı bir cidar olduğunu ve şehik esnasında rienin gelüp dayandığını hissediyordum. Aşağısı ceyf halinde mestut bulunuyordu. Badehu yumuşak sonda ile yapılan muayenede sondanın öne ve yukarıya doğru 30 santim kadar bila müş-külat ilerlediği halde bir yere temas etmediğini gördüm. Son-damızın tulü daha fazla olmadığı için sertçe bir lastik boru ile tebdil ederek tekrar sondaladık ve fethadan itibaren 37 santim mesafede lastiğin bir mukavemete maruz kaldığını anladık. Bunun üzerine fethayı yukarı köşesinden şak ederek baş ve orta parmaklar girecek kadar tevsi ettim ve parmak-larımı sokarak öne ve yukarıya doğru bu boşluğu muayeneye başladığım zaman parmaklarım yumuşak bazı aksama tesadüf etti. Uzunca bir pens ile bu kısımlardan kopararak harice aldım. Bunlar harap olmuş ve tefessüh etmiş ensaç ve sıfakat-tan ibaret idiler. Bu suretle muayeneye bir azdahe devam ederek bu mütefessih aksamın içeride daha pek çok olduğunu anladım. 9-10 nuncu dililer arasında ve şekilde iki numara ile gösterilen kontruvrtürü bir numaralı fethadan soktuğum orta parmağım delaletile genişçe açarak bir kilodan fazla çürümüş parçalanmış ensaç ve sıfakat, tecebbün etmiş kayh bekayasını yavaş yavaş dışarıya çektim. Şimdi gayet vazih olarak anlaşılıyorduki mütefessih aksamın çıktığı bu cevfi pi-levra ile cidarı sadır arasında teşekkül etmiş bir apsenin boşluğundan ibarettir. Resimde beyaz çizgi ile tahdit edilmiş olan beyzi mesafe bu cevfin hududunu göstermektedirki büyük kutru 37 santim küçük kutru 21 santimdir. Aştığımız fethadan amuden cidarı mukabile kadar olan mesafe de beş santim kadardır. Daha yukarı aksamda umkunu tayin etmek mümkün olamamışsa da aşağı kısımlardan daha geniş olacağını tahmin ettim. Cevfi dahili antiseptik mahlulatlara yıkandı ve tenturdiyot

sürüldükten sonra her iki fethaya da lastik mifcerler tatbik edildi. Şimdi hayvan her gün pansumana gelmektedir. Bir hafta sonra bir numaralı asıl cerha fethasından bakiye kalan ve tarafımızdan şak ile tevsi edilen fethadan seylan görülmediği için mifceri kaldırıldı ve bir kaç gün sonra şefatını tazelenerek dahilde adalâta katkıla ve hariçte cilde ipekle sütür kondu. 23 Eylûlde hayvanı tekrar gördüm bu fetha kapanmış ve dahilden cevî ile iştiraki kalmayup granülâsyonla dolmuştur. Cevfin üst kenarında dolmağa başlamıştı actığımız ikinci fethada; aseptik operasyon yaralarından maada olanlarda görülmesi şifanın tam bir intizamlı devam ettiğini ve iltiyamın muhakkak olup cerha tabiatının iyi olduğunu bildiren luzuci kokusuz bir seylân vardı. Buna munzam olarak hayvanın ahvali umumiyesinde hiç bir tebeddül olmaması şimdiden bize kat'î şifa hükmünü verdirmeğe cesaret bahşetmektedir. 1 Teşrinievvelde ikinci fethadan da seylan olmadığını gördüğüm için bundan da direni kaldırdım, Artık cevî dahilini yıkamıyorduk yalnız alkole batırılmış bir pamukla siliyor ve tentürdiyot sürdükten sonra öylece ertesi güne kadar bırakıyorduk ki o zamana kadar cerha temamilen kuru kalıyordu 5 teşrini evvelde iki numaralı fethanın da şekli değişti ve sathı bir cerha halini aldı nihayet 11 teşrini evvelde 3 numaralı resimde görüldüğü gibi temamilen dolup kapanarak şifa temin edildi.

Kliniklerde çok nadir tesadüf edilen şu vak'anın teşekkülünü ben şu tarzda izah edebiliyorum: Sadra isabet eden bıçak mailen nüfuz ederek büyük bir şans eseri olarak plevraya vasıl olduğundan bunu yapışık olduğu sadrın iç yüzünden kısmen ayırmış ve husule gelen bu mesafe dahilinde gerek temiz olmayan bıçak ve gerekse hariçten nüfuz eden bakterileri tesirile apse husule gelmiş teşekkül eden kayh tezayüt ederek yukarda arzettiğimiz ölçüler dahilinde cevfini tevsi etmiştir. Zamanla hariçteki cerha kısmen kapanmış lâkin dahilde kalan müteaffin ve çürümüş aksam mevcut fistülü idame ettirmiştir. Yapılan ameliye neticesinde bu mevad da

harice alınmış olduğundan zamanla cevî dahili granülasyonla dolarak şifa temin edilmiştir. Buna müşabih bir vak'a lâkin cidarı batın ile periton rasında (Para peritoneale) teşekkül etmiş bir apseyi Leipzig de okuduğum esnada kliniğe getirilen bir beygirde görmüşdüm. Bu gibi vak'alar ele geçen ve çok nadir görülen cerrahî arızalar olduğu cihetle tetkika değer mevzulardır.

Literatur

- Bayer — Fröhner; Tierärztliche Chirurgie und Geburtshilfe
Band III, Teil 1, Seite 706 1910.
Müller — Erick; Spezielle Chirurgie für Tierärzte
Seite 213-216 1931
Baytarî mecmua; Cilt 6, N: 5-6, Sahife 156

AVUSTURYA CUMHURİYETİ

Emrazı sariyei hayvaniye mücadele enstitüsü

Enstitü Ziraat ve orman nezaretine merbut olup Avusturyanın ecnebi müstahzarata ihtiyaç göstermemesi için 1910 senesinde (Aşı ve serum müessesesi) olarak te'sis edilmiştir.

Evvelce Baytar mektebinde bulunan emrazı sariye teşhis vazife ve salahiyeti 1/1/923 tarihinden sonra müesseseye verilmiştir. 1926 senesinde Avusturya aşı ve serum inhisarını temin eden müessese 10 Haziran 927 tarihinde (Hükümet emrazı sariyei hayvaniye mücadele enstitüsü) nam ve salahiyetini almıştır.

Enstitü üç kısımdır:

- I— Aşı ve serum kısmı
- II— Emrazı sariyei hayvaniye teşhis istasyonu
- III— « « « tettebbu kısmı

I

Aşı ve serum kısmı

Müessese serum hayvanı olarak 110 beygir, 20 öküz ile kâfi miktar domuz kullanmaktadır. Senevi istihsal miktarı 12,000-16,000 litre arasında olup başlıcaları bervechi atidir:

1 Domuz hastalıkları için

Humrei hanazır serumu

= = kültürü (muhtelit usul telkih için)

Domuz marazı sarisi için serum

= = = ve paratifüs serumu (Polivalent)
(Poli.)

= = = = aşı (Hususî)

= vebası serumu (serum union dan alınmaktadır)

= = aşı (Süreyya Beyin sığır vebası aşısının biraz muaddeli olup 3-4 aydanberi yapılmaktadır)

2« Sığı hastalıkları için

Şap serumu (hali nakahetteki sığırlardan)

Cemrei araziye aşısı (adale tozu)

Cemrei araziye aşısı (Kültür filtrası)

= = serumu

Dalak serumu (sığırlardan mustahsal)

Sobernheim dalak aşısı

Karbozoo = = (İtalya dan ithal edilmektedir)

Meme flegmonlarına karşı stafilokok aşısı

Streptokok eerumu (sığırlardan mustahsal)

Sıktı cenini cayihiye (Bang) aşısı (Canlı- polivalent)

= = = = = hususî

= = = = (öldürülmüş-pilivalent)

= = = = = hususî

III

Dana hastalıklarına karşı müstahzarat

Danaların ishaline serum

= = aşı Polivalent) (hususî)

= cayihi zatülkasabat ve ree ve ihtilatına serum

= felclerine serum

= = aşı (Polivalent) ve (hususî)

Paratifus serumu

B. C.G. aşısı

IV.

Beygir hastalıklarına karşı müstahzarat

Dalak serumu (beygirden müstahsal)

= aşısı (Sobernheim usulu)

Gurm serumu

Kısrağların sıkıtlarına karşı paratifus serumu

= = = = aşı (Poli.) (hususî)

Beygirlerin aknelerine karşı stafilokok aşısı = =

Hummayi nemeşi ve intanî zatürreeye karşı streptokok serumu

Tayların topallıklarına serum

= = aşı (Poli.) ve (hususî)

Tetanos serumu (serum uniondan gelmektedir)

Paratifus serumu (beygirden)

Streptokok serumu =

= aşısı (Polivalent)

V.

Tuyur hastalıklarına karşı müstahzarat

Difteri ve çiçek aşısı

Kolera serumu (Polivalent)

= aşısı =

Tifo serumu

VI,

Köpek hastalıklarına karşı mustahzarat

Marazî sinni hadaset serumu

« « « aşısı (Bronsikanis basili ile)

Aknelere karşı stafilokok aşısı

VII,

Teşhisi mustahzarat

Mallein ham ve meblul

Tüberkülin « « (Sığırlar için)

« « « (Tuyur için)

Rasip dalak serumu

Sıktî cenini cayihi için müstahlep Hariçte aglütinasion yapmak için

Tuyur tifosu teşhisi için müstahlep Hariçte aglütinasion yapmak için

VIII,

Muhtelif mustahzarat

Tabii beygir serumu (gayri hususî tedaviler için)

« Sığır « « « « «

Antivirüs

Fare tifosu kültürü (farelerin itlafı için)

Koli serumu muhtelit

Müessesenin bütün mustahzaratı oldukça bahalı bir fiatla satılmakta kısmen ecnebî memleketlere de ihraç edilmektedir. Avusturya da emrazı sariye mücadelesi serbest olup hasta sahipleri hem aşı ve serumun fiatını ödemek ve hem de baytarlara resmi tarife üzerinden hayvan başına zerk ücreti vermek mecburiyetindedir. Müessese ve dolayısıyla hükûmet aşı ve serumları garanti etmektedir.

II. Emrazı sariye teşhis istasionu

Bu kısım bakteriolji seroloji; ensaç ve teşrihi marazî laboratuvarlarıyla mükemmel bir ameliyathaneyi havidir. QOWE 1923 senesinde tesis edilen bu kısmın mesaisi hakkında atideki rakkamlar bir fikir verebilir :

Sene	Yapılan muayene mikdarı
1923	1354
1924	1652
1925	1842
1926	2123
1927	7719
1928	18946
1929	23495
1930	44181

Bu kısmın mesaisi ber veçhi ati hususlardır :

1 — Müesseseye gelecek kadavra veya mevadî maraziye-nin teşrihi marazi (makroskopik) ensacı marazi; bakterioloji noktai nazarından tetkiki ile luzum olanlara tecrübi telkih icrası.

2 — Bakterioloji noktai nazarından teftişi luhum

Bu kısım müllhakattaki laboratuvarsız mezbahaların müşkülâtını hal eder ve bilhassa mecburi zebhe tabi hayvanatın etlerinin kabili ekil olup olmadıklarını tespit eder (kasap dükânlarında mecburi olarak frigorifik tertibat olduğundan gelecek cevaba kadar etler bekletilir)

3 — Süt ; idrar; sair ifrazat ve ifragatın bakterioloji noktai nazarından muayeneleri.

4 — Mevadı gaitada tufeylat yumurtaları ve haraşıfi cildiyede akar ve sair tufeylat taharrisi.

5 — Serolojik teşhisleri; bilhassa :

A — Ruam için : aglutination ve komplemanın inhirafı taamülü.

(Senelerdenberi Avusturya da ruam görülmemiştir)

B — Sığırların sıktı cenini sarilerine : aglutination ve kom. Plement, in inhirafı taamülü)

C — Cıvcıvlerin basillerden mütevellit beyaz ishallerinin teşhisi için aglütinasion taamülü

D — Memaliki ecnebiyeden ithal edilen derilerde şarbon taharrisi için presipitation taamülü

6 — Ormanlarda bulunan gayri ehli ve vahşi hayvanların kadavralarının muayeneleri

(Avrupada ormanlar kadar orman hayvanatı da himaye edilmektedirler. Avlanılacak mahaller ormanlarda tel örgü ile ayrılmıştır. Yabancı hayvanlarda görülen sarı vak'alara karşı tedabir alınarak hem hastalığın önüne geçmeğe ve hemde insan ve ehli hayvanlara ademi sirayetinde çalışılmaktadır. Bundan başka et ve bilhassa kürklerinden istifade için bu hayvanlar ayrıca hususî çiftliklerde teksir edilmektedirler)

Bütün bu muayeneler meccanen yapılmaktadır.

III. Emrazı sariye tettebbu, kısmı

Müessese şefinin bizzat idare ettiği bu kısım ber veçhiati hususlarla meşguldur:

1 — Müessesece yapılan original mesai

2 — Muhtelif mahallerde yapılan fennî mesaiden memleketin alakadar olduğu kısımların tetkiki

3 — Muhtelif mahallerden gönderilen müstahsalatın kontrol ve titrajlarının yapılması

4 — Mektepler, halk ve zür'ram tenvir

(Bu maksatla müessese her zaman guruplar tarafından ziyaret edilmekte olup bunlara tesisat gösterilmekte ve projektion ile emrazı sariye tanıtılmakta ve mücadelede etibayı baytariye ve halkın vazifeleri anlatılmaktadır.)

Müessesenin bina ve tesisatı

Esas binada müdiriyet. muhasebe, kütüphane ve 9 adet laboratuvarıdan başka tathir, takım, evsatı zeriye ihzar, fast, zerk, serumların dekante edildikleri kısımlardan başka beş odadan mürekkep olup serum, evsatı zeriye gibi şeylerin muhafazası için bir soğuk hava dairesi ve sevk kısımları mevcuttur.

Esas yapı haricinde ber veçhi zir maruz tesisat vardır:

1 — Otopsi salonu (bir ihrak furununu havidlr)

2 — Mükemmel fotograf atelyesi

3 — Fasdi ebyaz salonu (Travayları ve etlerin muhafazası için ayrı bir frigorifigi havidir)

4 — Ufak tecrübe hayvanları ahır (Tavşan, kobay, köpek ve maymunlar için olup tecrübe hayvanlarının laburatuvarlara taşınmaması için burada birde laboratuvar vardır)

5 — Farelik

6 — Tavuk ve güvercinlik

7 — Beygir ahırları

8 — Sığır «

9 — Domuz «

10 — Tefrid ahır

11 — Marangozhane, demirhane, garaj...

12 — Müessese memurlarının öğle paydoslarında yemek ve istirahatları ve nöbetçi baytari için hizmet binası.

Müessesenin teferrüatı ile makamı daha fazla tasdi etmek istemezsem de Etlik müessesemiz için pek lâzım olan iki nakta hakkında maruzatta bulunmak için müsaade istirham ederim.

A — Soğuk hava mahzeni : Bilhassa serum gibi çok paha ve emekle elde edilen ve bazan uzun zaman saklanması zaruri olan mayiatın sabit bir derecede muhafazaları zaruridir.

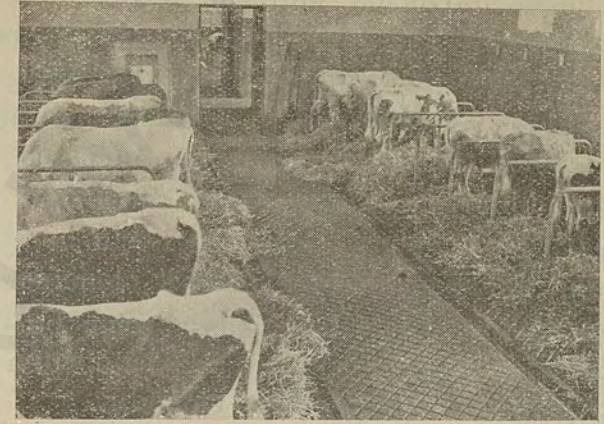
Beygîr ahırlarından birisi

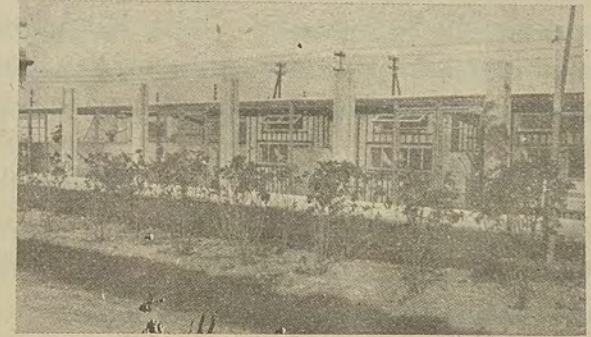
A-Otopsi salonu B-İhrak fırını

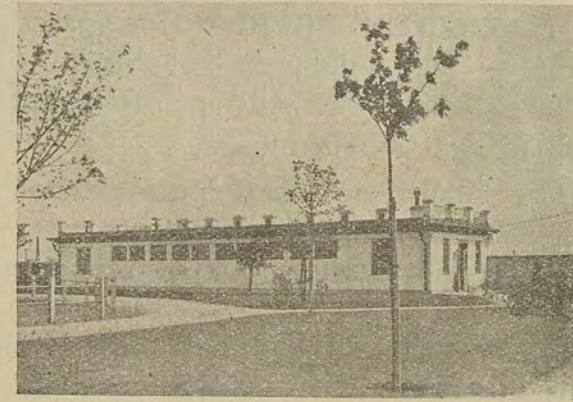
Öküz ahır

Öküz ahır (içerden görünüş)

Tavuk ve güvercinlik

Ufak tecrübe hayvanları ahır

Müessesemizin ihtiyacına göre bir tertibatın yaptırılması çok eyi olacak ve eyi tecrit edilecek olan bu mahalde kışın serumların donmaları tehlikesi de bertaraf olacaktır.

B — Tecrübe hayvanları kısmı : Kobay ve farenin bakterioloji ve seroloji üzerinde çalışan bir müessese için mikroskop kadar mühim bir vasta olduğu malumdur. Bizde bu hayvanların barındırılmaları ve teksirleri için her türlü fedakârlık yapıldığı halde maalesef muvaffak olunamamaktadır.

Bunun en mühim sebebi fazla hassas olan bu hayvancıkların kışa karşı mukavemetsizliklerinden, rutubetten dolayısıyla en basit intandan müteessir olmalarındandır.

Burada bu husus için sıcak su ile işleyen basit teshin tertibatı vardır. Kok kömürü ile otomatik olarak işleyen bu tertibat hem emin ve hem de iktisadidir. Müessesenin tecrübe hayvanlarının bulunduğu $10 \times 80 = 300$ metre² Sahada bulunan ve iki büyük ahır, dört oda ve laboratuvarı havi bulunan 7 binanın, Viyana gibi oldukça şiddetli kışı olan bir yerde 24 saatte teshini için (40-50) kilo kömür sarfedilmekte ve gece gündüz (18-20) derece temin edilmektedir.

Ufak kıtada mahfuz yerler için Salamandıra sistemi sobaların da bu maksadı temin edeceğini zannederim.

Müessesenin kadrosu ve vezaif taksimi

Müessese HOF RAT Dr. F.GERLACH in idaresindedir.

Heyeti fenniye altı mutahassıs baytarean (ikisi teşrihi marazi mutahassısıdır) ve 12 mustahzir (laborant) ile altmış kadar muhtelif müstahdiminden ibarettir.

Kısım şefleri müdiriyeğe karşı kısımlarından ; müdir ise hükûmete karşı müessesesinden mesuldur.

Müessesede müstahzirlerin yaptıkları hizmet çok ehemmiyetlidir.

Orta derecede tahsil görmüş olan müstahzirlerin altısını laboratuvarlarda ve diğer altısı müstekillen evsati zeriye, takım, serum aşıye ambalaj işlerinde çalışmaktadırlar.

Muayyen bir vazifenin mesuliyetini almış olan mumaileyhim senelerin verdiği bir mûmarise ile vazifelerini bir makine gibi yapmaktadırlar. Burada bir bakteriolog bizde olduğu gibi vasati zeriye, takım, serumların tevzi ve taksimi, tecrübe hayvanlarının teksiri gibi yorucu işlerle katiyen meşgul olmaz. Mustahzirler bu işleri maksat ve emre göre yaparlar ve dolayısıyla heyeti fenniye bedenlen az yorularak dimağen fazla çalışmak imkânını bulur.

Bir düzeltme

Mecmuamızın 116 ıncı sayısında intişar eden Cenap Beyin (Türk Ünivers. Anthrax aşısı ile aşılanan hayvanlarda Presipitasyon) unvanlı mesaisinin 969 uncu sahifesinde Presipitasyonun hidrokarbon evsafında olduğunun memleketimizde Raif Bey tarafındanda tetkikle te'yit edilmiş olduğu yazılmıştır.

Kıymetli meslekdaşımız Raif Beyden aldığımız bir mektupta, bu hususa ait tetkikatın kendileri tarafından yapılmış olmayıp, L'institut de Bakteriologie de Louvan, Bruxelles, de M. Schokaert tarafından yapıldığı ve bu neticenin mumaileyhin mesaisinden alınmış olduğu bildirilmektedir. Ayrı bir ihtisasa müteallik olan bu teharriyatın ve neticede o kanaatin mesaiyi yapan zata ait bulunduğunu ve esasen Raif Beyin verdikleri literatürde de bu mesainin gösterilmiş olduğunu, yanlış telekkiye meydan bırakmamak üzere, müdekkiklerin nazarı dikkatlerine arz ederim.

İntaniye muallimi
Dr. M. Turgut

Dahiliye kliniği mesaisinde

EKZEMA

Yazan

Bnb. Meeddettin

Dahiliye muavini

Zühtü

Muallim Bnb.

Kelimenin aslı yunanca Ekzema olup ekzin den müştaktır; Fransızlar Eczème, Almanlar Ekzem, İtalyan ve İspanyollar ise Ekzema tarzında takrir ederler.

Kelime mukabili kaynatmak, gaz çıkartmak manasına olup hastalığın bütün eşkâlinde görülebilen huveysalâtın bu ismi almasına hizmet ettiği zannolunmaktadır. Mamafih rumca (Ema-kan) ve Ezo hariç demek olduğuna iki kelimenin birleşmesiyle hasıl olan Ekzema nında kanın hurucu manasınada gelmesi varittir. Bu takdirde ekzema vekayinde hemen müşterek olan az çok nezifler, bu isimle yadına sebep olmuştur denilebilir.

Tebabeti baytariyeye ekzema kelimesinin ne suretle dahil olduğu bilinmiyor. Muhakkak bir şey varsa oda tebabeti beşeriyeye olan sıkı rabitasına binaen kelimenin aynen tebabeti baytariyede de istimâl edildiğidir.

Ekzemanın tarifi: Her müellif ekzemayı muhtelif tarzda ve mebbasül'araz karıştırılmak suretile tarif etmişlerdir.

(Cadiot) Kadyoya göre ekzema; evsaf, neşvünema ve vehametile çok mütenevvi, bazan harici taharrüşlerle husule gelen, fekat umumiyetle bünyevi ve diyatezi pir hale, dahili ve harici bir tesemmüme (İntoxication interne et externe) gibi indifaî bir cilt hastalığı,

Wirth e nazaran yekdiğerine mücavir ve birbirini tâkip eden muhtelif şekildeki tezahuratile cildin epitel tabakasını iltihabı bir hastalığı,

Cadeace görede başlıca alâimi ihmizar, hattateler ve bunları tâkip eden huveysallar, mıslı veya mışlı-mütekayyih

tereşşühat, bazan haraşif ve bazan kabuklarla derinin kalınlaşması ve musap kısımlardan kılların sukutu, şiddetli kaşıntı ile müterafık cildin hât ve müzmin bir marazı olarak tavsif edilmektedir.

Trombide siz, kehlesiz, uyuzsuz, safesiz, ve demodisesiz, olan ve cilt hastalığı bulunan hayvanat ekzemalıdır.

Ekzema kadar şumullü mana ifade eden bir kelime tasavvur edilemez. Zaman zaman bu hastalık ahlâtın bir tagayyürü, tabiri amiyane ile kanın kusuru diye tavsif olunmuştur.

Vaktile (Pasteur) bu bahse temas etmiş ve ozaman mikrop bahsine ehemmiyet verildiği için ekzema; münhasıran haricî ve bakteriyayi bir hastalık olarak kabul edilmişti.

Hambourg dermatoloji şefi (unna) hususî bir âmil diye kabul ettiği (Morosoque) ile bu hastalığın husule geldigini söylemiş ve bu mütalâası bir zaman dillerde şöhret almıştı Daha sonra ekzemayı izah için buna diyatez (Diathése) dediler. Diyatez kelimesi tıbbî lisanları tahrik etti ve bu kelime ile herkesin ağzı kapana biliyordu. Günün birinde buda boş görünüyordu. Anafilaksi hadisesini meydana çıkaran (Richet) nin mesaisi ile hastalık artık bir anafilaksi mes'elesi oldu. Ve bu suretle izah olundu. Umumî felç, diyabet, kılların sukutu bilâ şüphe anafilaktik hadiseler telâkki edildi. Ve ekzema bu hadisatın vasi bir tezahurundan başka bir şey olmadığı kanaati hasıl oldu. Bilâhara (Endocrinologie-ifrazatı dahiliye guddeleri bahsi) mes'elesi ortaya çıkdı. Nasıl şeyhuhet (Sènilité), tasallübü şerâyin (Artério-sclérose), ademi iktidar (İnpuissance), daha (Génie), aptallık (İdiotie) andokritin guddelerin vazifevî tagayyüratından ileri gelirse ekzemada bu umumî tegayyürün bir neticesidir nazariyesi meydana atıldı.

Frengi mütehassısları; ekzemayı sifilisin cildi bir tezahürü addederler. Veremciler, ekzemaya bir tübergüloz, hıfzısıhha-cılar bir avitaminoz nazarile bakarken cerrahlar ekzemada ref'i icap eden bazı şeyler görüyorlar. Ruhiyatcılar bir nevroz (Névrose) addediyorlar. Bu son fikirlerde herkes kendi meslekine göre ekzemayı tavsif etmek istiyorlar.

Ekzemanın klinik veya etyolojik tarifini yapmak için birçok yapılan tetkikattan, taharriyattan bir netice elde edilemiyince mikroskopik delâil üzerine teveccüh etmek mecburiyeti hasıl oldu. Şimdiki halde ekzema bir afet olup anatomi patolojik bir enmüzeğdir.

Eskiden birçok cilt hastalıkları ekzema diye teşhis edilirdi. Mikroskobun keşfinden evvel bu vakayı aletin tanınması ile mecrasını değiştirdi. İlim sahasındaki terekkiyat ekzema namını bihakkın anlayarak muhtelif cilt hastalıklarını birbirleriyle iltibasa mahal kalmıyacak derecede farkutemyizi te'min etmiştir.

Bugün artık ekzema; uyuz, mikozî iltihabı cildiye ile mükemmelen tefrik edilebiliyor. Halihazırda ekzema kelimesi, adi bir hali maraza verilemiyüp araz ve afâtında tenevvü gösteren umumiyetle muannit, nükse meyyal ekserisi diyatezi bir hale bağlı hat ve müzmin bir afeti cildiye gurubuna denilebilir.

Klinikçe; istidada mâlik mevzularda anî zuhur eden ekzema vehameti, neşvünema ve vasıflarındaki tahavvül, kazıma ve hakeler gibi haricî ve dahilî sebeplerle husule gelen indifaî bir cilt iltihabı gibi gözüktür.

Ekzemalar; ağşiyeyi muhatiyeinin nezlevî iltihapları ile hakiki bir müşahebeti mâliktirler.

Tababetin ekzema tabirine atfettiği muhtelif mefhumları bir şema halinde aşağıda toplaya biliriz:

- 1— Ekzema haricî bir hastalıktır.
- 2— Ekzema dahilî bir hastalıktır.
- 3— Ekzema bir hastalık olmayıp cildi bir teamüldür.
- 4— Hariçî bir hastalık olarak kabul edilen ekzemanın aynı tesiri hariciye maruz bütün hayvanatta husule gelmediğini görerek bunun bir âmili hususî tarafından tevhit edildiği kanaati ilerisürülmüş, unna tarafından keşfedilen (Morocoque) lar âmili maraz olarak itham edilmiştir.

II— Ekzema dahilî bir hastalık olduğına göre: elyevm ekzema ahlât bozukluğu nazariyelerine istinat ederek gıdaî tesem-

mümler, batıgıtidaya merbut binefsihi tesemmümler (Auto-intoxication) Artritirme atfedilmektedir. Bu muhtelif tesemmümatın menşe'lerinin ahşâ. (Kebet kilye, em'a) veya ifrazatı dahiliyesi olan guddelerin (Tiyüm, Guddei derekiye -Thyroide, mahfazai fevkal'kilyeviye- Surrenale) ademi kifayeleri olduğu farzedilmektedir.

Filhakika gerek uzviyette her gün müteşekkil ve gerekse hariçten ithal edilen muhtelif sümumun kebette tâdil edildikten sonra kilye, cilt, rielerle ve hatta hazım cihazı vasıtasile ıtrah edildiği malûm bir keyfiyettir. Bu mütemadî ıtrahı semde ahşayı dahiliyenin filî olan vazifeleri her hangi bir huşvun ademi kifaye takdirinde uzviyetin ezeli muavaza kanunlarına tebeıyyet ederek aynı vazifeyi gören diğer aza tarafından tahammül olunur. Sathının vüs'atı dolayısıle umumî bir ademi kifayeye uğraması mümkün olmayan cilt, bütün huşuvların geri kalan vazifelerinde onlara ebedî bir yardımcıdır. Bu itibarla böyle uzviyetlerde cildin mütemadî surette sümum ile mahmûl ve onları ıtrah etmesi hem fartı faaliyetin ve hem de sem tarafından taharrüşünü mucip olarak ekzemanın bir noktai azimetini teşkil eder.

Asabî hakeleri gören müellifler ekzemayı cümlei asabiyeinin ihtilâlâtına da atfettiler.

Dahilî ekzemanın tekevvününde anafilaksinın şayanı kayıt te'sirâtı vardır. Uzviyete bir madde fasılalı surette mükerrer olarak ithalinden sonra aynı maddenin hatta çok ufak dozlarda bile yeniden ithalinin kaşıntı hissi, teneffüs ve deveranda sür'at, sükuta kadar varabilen muvazene zıyaı, bazı kerre ölümle nihayetlenen bir senkop, tazyıkı şıryaninin ehemmiyetli bir surette tenezzülü, formül lokositlerin tebeddülü, kanın kabiliyeti tahassürüyesinde tenakus gibi bir takım avazat tevhit ettiğini görüyoruz. Bu hadisatın tavsif ettiği anafilaksi meyânında menşe'i hazmî olan Kurdeşen -Urticair tetkike değer bir hakikattir. Balık etinin bazı insanlarda tevhit ettiği kaşıntılar gıdaî anafilaksinın bir nümûnesidir. Yalnız gıdaya karşı değil, hatta edviyenin itasile anafilaksinın tahas-

sülü görüldükten sonra ekzemayı hususî bir maddeye karşı vücudun gösterdiği anafilaktik hadise olarak kabul ettiler.

Ekzemanın verasetlede intikâl eden bir istidat olduğu da nazarı itibara alınarak sademeyi tevlit eden sebebin şahsın kendisinde değil ecdadına te'sir vaptığını ve aynı maddenin tekrar verilmesinin şahsındaki gizli bir istidadı meydana çıkardığını ileri sürmüşler ve bu anafilaksiye muaccel şekilde anafilaksi demişlerdir.

Desansibilizasyon usulleri her ne kadar tecrübî mahiyeteki anafilaksilerde muvaffakiyet vermişler ve bu usullere tababeti beşeriyede şayanı hayret muvaffakiyetler atfedilmiş isede Leblois hayvanat üzerinde şayanı ehemmiyet neticeler görmediğini yazmaktadır.

Dahilî ekzemanın en mühim sebeplerinden birisi ve istinat edilen kuvvetli nazariye azot ihtibası mes'elesidir. Proteinlerin cihazı hazmîde diyastazların te'siriyle idrolize olarak ayrıldığı monoptitler veya asit amineleri hepimiz biliriz. Asit amineler imtisas edilerek kana geçer ve ensahta imtisasa arz olunurlar. Uzviyetin yevmî azot sarfıyatı bu varidata nazaran az olduğundan ensaç ancak bir kısmını kendi teşekkülü için sarfederek (Métabolisme endogène) i ikmal diğer taraftanda fazla kalanı (Métabolisme endogène) olmak üzere asit amineleleri ikiye tefrik edebilir.

Bugün için hücrevî proteinler muzaddı temessülâtının ef'ali azmiyeye müşabih hadisatla vukua geldiği ve yine asit aminelere munteç olduğu zannedilmektedir.

Asit amineler hesabına üre tekevvününde yokarıda arzedilen iki gurup asit aminenin methali vardır. Gıda ile alınan azotun pratikman yüzde 80 kadarı idrarda üre halinde bulunur.

Dahili züccaç proteîn veya anı vücuda getiren mevadın tahammuziyle üre tekevvün ettiğine nazaran dahili bedende aynı muamelenin tekerrür ettiği kuvvetle tahmin edilmektedir. Bu tahammuzden seton ve hamiz vazifeli zincirler husule gelir. Bunları da uzviyet en son CO² ve su haline kalbeder.

(Phloridzine) verilerek diyapedik bir hale getirilmiş olan köpek üzerinde tecrübelerle anlaşılmıştır ki muhtelif asit amineler bu hususda aynı tarazda hareket etmezler. Bu şerait altında bazı asit amineler glikoz hasıl ederler. Bunlar (Glycoformateur) asit aminelerdir. (Glikokel, alanin serin,..) diğer asit amineler aseton ifrağını tezyit ederler. Bunlarda (Cetogene) asit aminelerdir. (Leucine, lysine).

Glikoformatörler normal uzviyette glikozun akıbetine uğrarlar, setogenler ise hamızatı şahmiyenin istiklabına dahil olurlar. Setogen asit aminelerde aüot üre hasıl ettikten sonra geriye kalan bakiye yağları uzviyette tasabbunundan hasıl olan hamızatı şahmiye gibi (B-Oxydation) ile zerresi küçük küçüle (B-Oxybutirique) ve (Diacétique) hamızları ve aseton hasıl eder. Basitleşme mahsulü olan bu mürekkebatın ensahta tahrip edildikleri tecrübevî olarak isbat edilmiş isede tecezzi kademeleri kat'i tarzda malûm değildir.

Proteinlerin son tecezzi mahsulleri : Azotlu fadalât : üre amonyak, hamızı bevil ve pürük esasları, kreatinin ve kreatin, hamızı bevil feres, ürobülin ve diğer mevadı azotiye.

İtrî cisimler : fenol müştekkatı, fenil müştekkatı ve endol müştekkatı.

Kükürütlü fedalât : sülfatlar, etero sülfatlar ve mutedil kükürt.

Menşei meşkük veya gayrı malûm cisimler: hamızı hummaz, tayyar hamızatı şahmiye.

İşte uzviyette hali tabiide cereyan etmekte olan bu hadisat mihverinden inhiraf ederse bu mahsulâtı semmiyenin kısmı azamı gerek cilt ve ter vasıtasıyla ve gerekse filoridzin tecrübesinde olduğu gibi istiklap zincirleri değişerek bünyenin de tegayyürü dolayısıyla mevzua istidadı mahsus vererek dahilî ekzemayı tevlit etmektedir.

Bünyenin ekzemada yaptığı bu tesirden başka bizzat kan teamülü de muhtacı tetkiktir. Kanın PH derecesi, ekzemanın tekevvünü marazisi üzerinde ehemmiyetli te'sir yapmaktadır. (Bu noktayı bir az izah edelim :

Normal kan turnisole karşı kalevidir. Bu kaleviyet fösfat disodik ve bikarbonat dö suttan ileri gelir. Kanın bu kaleviyeti hafif olup $PH=7,35$ e yakındır. Man her an uzviyetin muhtelif noktalarından gayri muntazam bir surette hamızî ve kalevî teamüllü maddeler (İfrazatı guddeviye, aza ve ensacın faaliyetinden mutehassıl fadalât, cihazı hazmiden imtisas ile gelen mahsulât) aldığı halde PH ın ancak pek dar hatler dahilinde tahavvüle uğraması, nâzım bir mekanizmanın mevcudiyeti sayesinde. Bu nâzım mihanikiyette rol alan amiller şunlardır :

- 1 — Kandaki bikarbonatlar.
- 2 — « mono ve disodik fosfatlar.
- 3 — « protitler (kan, amfoter protitleri sayesinde çok iyonize olan hamızların tesirine karşı kor)
- 4 — Kandaki küreyvat, hemoglobin
- 5 — Kilyeler
- 6 — Rieler

Verit kanının PH ı 7,31-7,37 arasında olup vasatî olarak 7,35 dir. Şiryan kanının PH ı bundan biraz farklıdır.

PH 7,30 dan aşağı düşerse asidoz dekompanse 7,40 dan fazla olursa alkaloz dekompanse vardır.

Diyabetin koma devrinde PH 7,20 ye kadar düşer. Bunun altında hastalık ölümle nehayet bulur. Nefrit azotemikte PH 7,20 ye kadar ve hatta daha aşağı düşmesiyle müterafık bir asidoz vardır.

İşte kanın tabii olan PH derecesinin düşmesi ve asidoz husulü ekzemanın tekevvünü marazisi noktai nazarından mühimdir. PH nazımlarına göz gezdirirsek protidlerin küreyvat ve kilyelerin bu husustaki fili rolleri nazara çarpar. Bir kanın asidoza ugraması demek PH nazımlarının bozulması demektir. Protitlerin istiklâp zincirinin tahavvülü rie ve kilye hastalıkları ile seyreden ekzemanın cildin tavizî çalışması ve kanın asidozundan ileri geldiği muhakkaktır.

III — Ekzema teamülü cildidir:

Herhangi bir muharriş (hikemî, kimyevî, dahilî veya haricî canlı veya cansız ne olursa olsun) beşere ve edimmenin

bir seri afatını mucip olabilir ki bu âfât ittifakla ekzema denilen bazı seriri tipler meyanına girer.

Dr. Dariyet kitabında ciltte husule gelen teamülatı şöyle izah ediyor:

(1 Ekzemanın esas afeti Malpiki tabakai muhatiyesinin bir ödemidir. Tabakai huleymiye ev'iyesinden gelen mayii mslî (Exosérose) beşere hüceratı arasına irtişah ederek bu hüceratın huyutu ittihadıyesini gerer. Bu suretle cismi muhatî öyle bir manzara alır ki buna unna çok haklı olarak (şibih isfenci hal-Etat spongoide), Besnier ise (Spongiose) ismini vermiştir.

2 Spongoide halde mezkûr mayi, Malpiki hüceratının ittihat huyutunu kırarak kadar bir tevettüre mâlik olduğu zaman huveysallar şeklinde tecessüm eder. Mezkûr huveysalat hicret etmiş nadir lökositleri havi şeffaf, fibrinî, plazma ile dolu boşluklardır (exosytose). Bu huveysalat sıkıştırılmış ve bazan üst üste yığılmış beşere hüceratı ile tahdit edilmişlerdir.

Bidayette hurdebini olan mezkûr huveysalat beşerenin âmik tabakasında teşekkül ederler, sonra büyürler ve mücavir huveyselâtla birleşerek gözle görülecek ve tabakai karniye altında hissedilecek bir hale gelirler. Daha sonra cismi Malpikinin bütün irtifai boyunca teşekkül ederler. En eski huveysalat beşerenin neşvonemasiyle satha doğru itilirler ve ekseriya bunların altında yenileri teşekkül eder. O halde ekzemada huveysal teşekkülü hilalidir ve Sponjiyos neticesi hasıl olmuştur. Bu sebepten Zona, Varicelle... ilâahiri gibi hastalıklardır ki huveysal teşekkülünden ayrılmış olur. Ekzemada Eksositos hemen münhasıran lenfositlerden teşekkül etmiştir. Bu itibarla ekzematitelere benzer. Fakat Psor-yazis ekzositozundan farklı olup bu sonuncu Polinüklüerlerden mürekkeptir.

Ekzema huveyselâtının akibeti muhtelifdir. Bu huveyselât kurumak, kopmak ve tâli olarak düğarı intan olmakla nihayetlenirler.

°3 Birinci hal, yâni sızıntı ve nede takayyüh olmaksızın

kuruma, huveyselâtin cesameti ne olursa olsun beşerenin mukavim olduğu her nahiyede husul bulur. Andan sonra muhtelif nisbetlerde kurumuş serumdan, Paraqeratosik hüce-rat ve mikrop yığınlarından mürekkep ufak kabukcuklar ve yahut kabuklar husule gelir. Bunun altında beşere teceddüt eder ve kabuklar düşer.

Sponjiose mihraklarının kuruması bazı şekiller tahtındadır. Serirî manzaraları ve tekâmülleri itibariye oldukça hususî olan mihrakatin bu kuruyuş tarzı sayesinde ratıp ekzemalar gurubundan ayrılır.

°4 Huveyselât kendi kendine veyahut kazıma veya sür-tünmenin te'siriyle yırtıldıkları zaman muhteviyatı harice akar ve sızıntı vukua gelir.

Sızıntılı ekzemada (E.Suintant) serozitenin seyelânı ekse-riya uzun müddet devam eder. Bu esnada yeni huveyselât teşekkül etmez. Çünkü Sponjiyozun, mayii, yırtılmış olan huveyselâtin fethası tarikiyle bir cereyan yolu bulur bu yırtılmış olan huveyselât ekzema delik ve kuyularını teşkil eder.

(Keratinisation) hadisesi bil'âhere söyleyeceğim vechile tegayyür etmiş olduğundan bu fethaların seri surette iltiyamı vuku bulamaz.

°5 Ekzema huveysalları men'se itibariyle mikrobî veya muakkamdır. Muakkam olduğu takdirde kolaylıkla müvellidi maraz mikroplarla münten olurki mezkûr mikroplar orada mükemmel bir kültür vasatı bulmuş olurlar. Ve oraya meb-zûl mikdarda (Leucocyte Polynucleaire) çekerler, bu (İmpetigi-nation) dır.

Bu münten (İmpetinigée) ekzemalarda mâyi, bulanık veya mütekayyih olup koyu balmumuna benzer kabuklar halinde kurur. Bunların altında beşere amikan açılmış, çukurlaşmış kalır.

Bundan başka buradaki mikropların virüsiyetinin artması âfâtın muhit itibariyle genişlemesine ve mikropların daha ziyade tekessür ederek mikrobî ekzema ve gerekse hakiki empetigonun tahassülüne sebep olur.

°6 Sponjiyos ile birlikte malpiki ödemi (L'oedeme malpig-hien) keratinizasyonunun bu tegayyüratını mucip olarak (pa-rakératose) ismini alır.

Parakératose, (Stratum granulasum) un ziyai, tabakai kar-niye hüceratında nüvelerin mevcut kalmasıyla mevsuftur. Bu hücerat yâni tabakai karniye hüceratı hali tabiiden daha az yağı ihtiva ederler. Bu umumiyetle tefellüsü icap ettiren bir parekeratosdur.

(Ekzema Squameux, E.Squamelleux, E.Psoriasiforme, E. Craquelée, E.Corné, E.Hyperkeratosique) ve sairelerde tefel-lüsât fazladır.

°7 Sponjiyos ve huveysallanma veya daha fazla ihtimalle bunlara sebebiyet veren ve bunları idame ettiren esbabin daim kalması, bir müddet sonra malpiki hüceratının fevkal'-âde çoğalmasını ve bu suretle cismi muhatînin kalınlaşmasını mucip olurki bu hal (Acanthose) ismile mevsuftur. Bilmuka-bele beynelhüleymi burjonlar büyür, huleymat uzar ve incilir, ekserida da ozimavî bir hal alır. Beşerenin ve cismi huley-minin kalınlaşması (E.Lichénöide-yosunlaşma) denilen man-zara ile tezahur eder. Cismi huleymi bugibi ahvalde umumi-yetle az çok mebzul hücrevî bir irtişah makarrıdır.

°8 Az çok her ekzemaî taâddiye hâkim gördüğümüz bu dahili beşere ödem mâyi veya pılazması şüphesiz edimmeden yâni cismi huleyminin ihtikan ve tevessüe uğramış olan ev'-iyesinden tereşsuh ettiği mahalden gelir. O halde evvelce tavsif ettiğim beşerevî afatta üçüncü afat mevcuttur. Bu edimme afatı bir kaç küryvatı hamra ile karışık vasat dere-cede küreyvatı beyza diyapedesiyle müterafık cismi huleymi nin fartı dem ve ödeminden ibarettir. Bu afat seririyatta ihmîrar ve şişkinlik ile tezahur eder. Afatı mezkûre bazan az bariz fakat faraza veçhin hat ekzemasında ve ekzema rubrum da en zahir alâimi teşkil ederler.

Bu muhtelif ibtidaî anatomik afattan en esaslı olanları (Sponjiose, Parkératose, Acanthose) dır. Diğerleri afatın neticeleridir.

Bütün bunlar o suretle yekdiğeriyle birleşir ve teakup eder ki ekzemanın bürünebileceği bir çok manzaralara meydan verirler.

Eyi bilinmelidir ki ekzema tabirine terfik edilen huveysalı, sızıntılı, harşefi ve saire vasıfları ne nevi ve hatta nede bambaşka birer tekâmülü olan tenevvuatı göstermeyup münhasıran geçici veya az çok devamlı arizi hallerdir.

Ekzemaya bütün envai hayvaniye musaptır. Bilhassa köpeklerde kesretle tesadüf edilir. Bu mütalâada bütün müellifler ittihat etmişlerdir. Biz de müşahedelerimizle banu tastik etmek mecburiyetindeyiz. Çünkü bir buçuk sene zarfında (1-1 932 den 1-6-933 tarihine kadar) poli klinimize gelen (98) cilt hastalığı ile malul hayvanlardan (91) ni ekzema teşkil etmekte idi. Bunun (4) ü kadana, (5) i beygir, (7) si katır, (4) ü tay (2) si koyun, (66) sı köpek, (3) ü kedi olup %72 sinin köpeklerde olduğu hakkında klinik kuyudatına müstenit şu hakikî rakkamlar hastalığın bilhassa köpeklerde daha ziyade olduğunu göstermektedir.

Ekzema; bütün ırklarda ve her yaşda husule gelen bir marazdır. Her iki cinsiyet için kesirilvuku ve hemen hemen müsavi gibidir. Gençlerde hastalığın indifandan başka bir şey görülemezse ihtiyarlarda ekzemanın envaında huveysalı tabiatla mukavemetleri az indifaat görülür.

Esbabı maraz :

Müheyyie ve mucibedir. Müheyyi sebepler arasında, bir istidadı mahsus yaratarak ve bünyevi bir tadil yaparak bazı hayvanatta hastalığı husule getiren fesadı bünye vardır. Souk, ifrat derecede banyolar, vücudun aksamı ülyiyesinin harareti gibi hikemî; koşum takımları, tasma, semer ve yuların cilt sathında teraküm eden terle sürtünmesinden mütevellit mihanikî; uyuz gibi tufeylî hastalıkların tedavisi maksadiyle istimal edilen cıva mürekkebatı, gaz ve vil dö kat delekâtından mütevellit kimyevî mücibe sebepler tahtı te'sirinde ekzemanın kesretle intişar ettiğini (Cadeac) izah etmektedir.

Ekzemayı tevlide müsait şeraitin en başında genç köpeklerde lenfatizm, gayrı muntazam tağdiye, ihtiyar ve kâhillerde semizlik, artritizm ve ve bazen diyabet bulunur. Ekzemayı-yüttabia indifaların azotun ihtibası veya yakılmaması dolayısıyla bünyevi ve diyatezi bir hale tabi olduğu kaidesini her zaman hatırlamak lâzımdır.

Bütün bu sebepler; fesadı bünyenin te'siriyle hayvanlarda ekzema yapılmağa müstait iselerde hastaların ekserisinde hiçbir zarar husule getirmezler. Her türlü fena cilt bakımı, yukarıda yazılan kimyevî ve mihanikî teharrüşat ve ihtimal ki bakterilerin te'siri bir sebep olarak kabul edilir.

Mazzucchi ye nazaran (Staphylococcus piyogenes Albus) bir âmil olarak kabul edilmektedir.

Munhat yerlerde yaşayan hayvanlarda o civarda bulunan suların kimyevî tahrişatı ve iskân şeraiti tahtı te'siride ekzemaların husule geldiğini (Mohr) zikretmektedir.

Mahdut bir su içinde defatle yıkanmak, kuvvetli antiseptik sularla banyo icrası bazı defa ekzema husulüne sebep olur.

Köpeklerde cildin sık sık fırçalanması ve taranmasında ekzema tevlit eder.

Dahilî hastalıklar (emrazi mideviye; iltihabı midei meai, bilhassa kilve ve kebet iltihabatı, didani meai) ve bütün oto-entoksikasyon lar, kanın kimyevî bünyesini tadil ederek ekzemanın inkişafını teshil ve marazın tahassülüne müsait zemin ihzar ederler. Meselâ: zatürriei sariyeden sonra (Séborrique) ve gurmudan sonra (Squameuse) ekzemada vukua gelir. Fakat yukarıda zikredilen esbap muhakkak her hayvanda ekzema tahassülüne sebep olamaz ayrıca hayvanın şahsı istidadının da te'siri vardır. İstidadı şahsiyle birlikte haricî taharrüşat ekzemayı tevlit edebilir; Bu sebepten haricî te'siratı ikinci derecede bir sebep olarak kabul etmek lâzımdır.

Cihazı deveranı ekzemanın tekevvününde bir rol oynar.

Ekzemanın esbabı tahassülünde cümlei asabiyeinin de iştirâkı olduğu bazı müellifler tarafından kabul olunmaktadır.

Lacero; cümlei asabiyeinin bozukluğunu gıdanın intizamsızlığı gibi ehemmiyet vermektedir. Beygirde bazı defa haz'ı asap (Nevrotomie) ameliyesinden sonra iklim sathında ekzema husule geldiğini Cadeac zikr etmektedir.

Veraset; ekzemada itiraz kabul etmez bir te'sir icra eder.

Delaber Belen; herpesiye musap ebeveynden doğan köpek yavrularının ekseriya aynı bünyevî hastalığa musap olduklarını mütalâa etmişlerdir.

Lafos, köpeğin cilt hastalıklarının irsî olduğunu göstermek için tecrübeler yapmıştır. Ekzema ile malûl bir ebeveynden doğan bir dişi ve bir erkek köpek yetiştirmiş, her ikisinde on beşinci ayından evvel ekzema olmuşlardır. Tekrar bu iki yavruyu çiftleştirmiş, bunlardan hasıl olan beş yavru köpeğinde hepsi ekseriya ebeveynden müntekil aynı hastalıkla yâni ekzema ile malûl olmuşlardır ki şu tecrübe marazın verasetle kabili intikâl olduğunu göstermektedir.

Beygirdede aynen buna benzeyen kırapo ve bacağı su toplanmada irsidir. Fakat umumiyetle bu hastalıklarda verasetin temamiyle delillerini isbat etmek güçtür.

Bu şekiller; bünyevî herpesinin cildi tezahuratının intişarında haricî sebeplerin müdahalesi addedilir. Bu sebeple, gayrı kabili inkâr bir te'sire de mâlik olup sıhhate müteallik hususî hallerde, mevzulardan istifade tarzlarında, tağdiye usullerinde nazarı itibare alınmak suretiyle hulâsa olunurlar. Kuvvetli yulafı tağdiye edilen kâhil yaştaki lüks beygirler ekseriya daha ziyade ekzemaya maruz kalmışlardır.

Ratıp ve çamurlu yerlerde çalıştırılan kırapolu lenfatik hayvanlarda da görülmüştür.

Kuvvetli ve şekerli gıdalarla beslenmiş olan salon köpeklerinin gençlerinde bütün vücutlarında, semiz ve ihtiyarların da ise hattı zahrî üzerinde ekzema görülür.

Harareti şemsiye, bilhassa maddei subağıyeden mahrum olan deri üzerinde ekzemanın tahassülünü mucip olur. Fena tatbik edilen ültraviyole tedavileri keza aynı te'siri yapmaktadır. Bütün haricî ve dahilî olan bu esbap ancak birlikte

tesir etmek şartıyla hastalığı tevhit ederler. tabiri diğerle hayvanın o andaki hali sıhhisini ekzemanın tekevvünü üzerinde te'siri mühimmi vardır. Aynı güneş altında kalan birçok mevzularda, şuaatı şemsiye mevzuların kısmı azamında ancak basit bir ihmizar, bir iltihabı cilt tevhit ettiği halde bu mevzulardan bir kısmının vasfî bir ekzema göstermesi, şahsın hususî halinin, tabiri diğerle istidadının tezahurundan başka bir şey değildir. Bu istidadı mahsusu veren dahilî esbabı tekevvünü maraz bahşinde uzun uzadıya arz ettiğim için ekzemanın tezahuratı seririyesi olan arazına geçiyoruz.

Ekzemanın araz ve eşkâli muhtelifi seririyesi:

Şematik olarak tipik olan ekzema serirî bir seri safahat gösterir ki şunlardır: İhtikan ve ihmizar, muhatî veya muhatî nezfi irtişahat, kabuklanma, tefellüs...

Hastalığın görülen devrine göre farklı bir tip karşısında bulunulur. Filhakika bu bir birini tâkip eden hallerden bir veya bir çoğu gayrı mevcut olabildiği gibi gayrı mer'ide geçer. Ekzemalar ihtikan devrinde kalabildiği gibi bilâkis birden kabuklu devrinde veyahut tefellüs devrindedey görülebilir.

Ârazı serirî cildin evsafıyla alâkadardır. (Rakik cilt, kalın cilt, kıllı veya kılsız cilt).

Serirî lavhalar ve ekzema alâimi: beşere tabakasının tipik olarak tegayyüratı, kaşıntı, serirî arazın muhtelifü şekil olması arazın müsavi fasılalarla yekdiğerini takip etmesi aynı mahalde veya cildin diğer aksamında nükse temayülü, her hangi bir şekilde başluduktan sonra muhtelif safhalarda seyrederek nihayet bulabilmesidir Alekser esbap hakkında kat'î bir malûmat alamayız. Kaşıntı, ve kılların sukut ettiği ve nahiyenin mütereşşih bir hal aldığı zaman haber verilir.

Ekzema kaideten kaşıntı ile devam eder. Derecei hararetin yüksekliği, zafiyet ve ukadi lenfaviyenin teverrümüne nadiren tesadüf edilir. Ancak fevkî hat vekayide müşahadesi kabildir. Ekzemalar pilâkalar halinde teşekkül edip ekseriya

bunların içtimandan mütevellit büyük pilakalarda husule gelir. Bazan münteşir olup bütün vücudu istilâ eder.

Alfort baytar mektebi klinik şefi Mr. Leblois köpekler üzerinde aldığı şu neticeyi zikr etmektedir:

I— Tüylü mahallerdeki kılların birbirleriyle yapışması, münferit sukutu eş'ar dolayısıyla kılların seyrekleşmesi, müçtemi dökülen kıllardan naşi de bazı mahdut veya münteşir kılsız lavhaların husulü.

II— Muhtelif şiddette bir ihmîr (Erythème).

III— Tekâmüllerinin edvarına nazaran kanlı, sızıntılı, kabuklu, sathî yaralar.

IV— Muhtelif vüs'atte anasırdan ibaret bir tefellüs

V— Bütün bu âfât ekseriya hattı zahriî katanii acezî üzerinde, kuyrukta, verak çıkıntılarında, safende, daha az olmak üzere başta, kol, sadrın veçhi süflisinde etrafta veya hut her yerde bulunur.

VI— Koltuk altı ve kasıklarda, karında noktavî veya münteşir bir ihmîr.

VII— Kaşınmadan mütevellit sıyrıklar.

Bütün bu araz bir arada birleşmiş olabildiği gibi kısmı âzamı bulunmaya bilir. Mezkûr araz bütün vücutta veya vücudun ufak bir kısmında bulunabilir. Ve bir kaç günde inkişaf ederek aylar ve senelerce devam ederek çıkar ve kaybolur, muntazam veya gayrı muntazam surette nüksede. Bundan şu neticeyi istihraç edebiliriz ki bir ekzema arazının tesbiti son derecede müşküldür. Hayvanatta husule gelen ekzema afatının insanî âfâ müşabih olup olmadığını klinikman tetkik eden müellif; bu hususta Dr. Brocq'un tekniğini kabul ettiğini, cildî afet eterle temizlendikten sonra üzerine bir sigara kâğıdı koyup saat camı ile tazyik edilirse tazyik edilen huveyselâtın ihtiva ettikleri serozitenin kâğıt tarafından az çok müteaddit noktalar veya hut kavşaklar halinde massedildiğini ve bundan elde ettiği neticenin insanî neticelere müşabih olduğunu, fakat meselâ yabis ekzema denilmesi lâzım gelen afetler üzerinde huveysallanma

bulunmayaçağından buna mukabil bu huveysallanmayı pisorik ve demodesik köpeklerde müşahade ettiğini beyan etmektedir.

Ekzemalar hat ve müzmin şekilde serederler.

Hat şekil; cildî ödem veya hut birbirlerine çok yaklaşmış veya müçtemi bir halde bulunan küçük kırmızı lekeler ve bunların sathında kazımlarla çabuk açılan huveyselâtın neşvünümasıyla başlar, anî olarak ihmîr, derece hararetin tereffüü, mebzul intitah, hubutu kuva, vecanak teverrümeler vardır. Bu huveysallar ucu sivri veya küt olup pek kısa neşvünemaya mâliktirler. Bazan bir çok günler mukavemet ederler, birbiri takip ve velyederek batıp çıkarlar, Bazan ayrı ayrı olan bu huveyselât geniş satırlar halinde birleşmişlerdir.

Hat ekzema; üç devreyi ihtiva eder:

1. Devir; beşere ve edimmenin iltihap ve ihtikamı, kılların ürpermesi nahiyenin sertliği veya hayvanın topallığı ve huveysalların teşekkülü ile mevsuftur. Bu huveysallar serian açılarak muhteviyatı damlacıklar halinde kılları birbirine yapıştırır.

2. Devir; bazı ahvalde müteaffin bir koku ile zuhur eden pek aşikâr bir tefessüh merkezi olup cilt kırmızı, iltihaplı, kalınlaşmış ve bazanda çatlamış ve sathı intitah ile meşbudur.

3. Devir; intitah kıyhî bir hal peyda ederek kabuklar halinde sertleşir; bazan cildin tabakai huleymiyesinin dahamesini mucip olurlar. Cilt kırmızısı olup pek şiddetli bir tefellüs merkezidir. Bunu müteakip maraz müzmin hale geçer.

Müzmin şekilde; pek aşikâr ve devamlı teşrihi istihalelerle müzmin alâimi iltihabiye, batî seyir, karhalar, gayrı müvecca tümörler, mutedil eksüdasyon, ihmîr, hararet, kılların sukutu, beşere ve edimmenin kalınlaşması görülür.

Ekzemanın muntazam ve muayyen safhalar halinde seyr-etmesi pek nadirdir. Her hangi bir şekilde başlar, bilâhère muhtelif devirler gösterir ve yahut aynı şekilde kalabilir. Bir mahalde şifa görülen cildin diğer aksamında başka şekillerde

baş gösterebilir ve hastalık bâzen aynı hayvan üzerinde her sene tekrar zuhur edebilir.

Ekzemalar gösterdikleri hallere göre berveçhiati taksim ve izah edilirler :

1 — Ekzamayı ihmîrârî (Eczéma erythémateux).

Yalnız subağsız cilt üzerinde kabili tefrik olan bu ekzema kırmızılık ve az çok bariz bir surette muntazam bir sukutu eşar ile tezahur eder. İhmîrar, fartıdem neticesi tahassul eder. Sebebi aslî cildin hikemî, kimyevî, taharrüşatıdır İhmîrar arazın başlangıcı olarak kabul edilmelidir. Gilt fazla sıcak olmadığı gibi mahsus derecede mürteşih olmayıp camla yapılan tazyik ile renk hemen temamiyle zail olur. Tabii ihmîrar mevadî subağıyesi olmıyan mahallerde kılların kesilmesiyle aşikâr olur.

2 — Ekzema rubrum (E. Rubrum).

Bunu ihmîrârî ekzema ile karıştırmamalıdır. kzema rubrum tipi ifrazatlı fevkî hat ekzemanın (ratip ekzema) birinci devridir. Bunda cilt yüksek derecede kızarır, el tatbik edilirse yüksek derecede hararet hissedilir. Cilt gerilmiş ve bir azda müteverrim olup fazla bir veca ile müterafıktır. Köpeklerin beynelesabi ekzeması çok defa rubrum tipine aittir. Bazı müellifler bu ekzamayı bir ihmîrari ekzema dır demişlerdir. Bu devir umumiyetle bir kaç gün devam eder.

3 — Sızıntılı ekzema (E. Suintant).

Bunda beşereden âri ratip bir pilak mevcut olup tazyik ile buradan evvelâ limonî, sonra nezfî noktalar gösteren bir serozite çıkar. Pilak hizasında tüyler az çok sukut etmiştir.

4 — İfrazatlı fevkî hat ekzema (E. Suraigu Secrétant) veya ratip ekzema (E. Humide).

Bu eyice temiz ve tavsif edilmiş bir dermatoz tipidir.

Bir kaç saat zarfında husule gelir. Lühafenin şiddetli bir fleğmazisiyle tezahür eder. Bir gümüş beşlikten bir el cesametine kadar olan bu fleğmazı çok vecanak, hâr ve ihmîrari olup nahiyei merkeziyesinde koyu kıvamde bir serozite teşekkül eder. Sarı olan bu serozite kılları kirleterek bir araya

getirir. Bu hakikî bir cilt fleğmonudur. Bir kaç gün zarfında afet genişlemek istidadını gösterir, muhiti muayene edilirse muhtakan, müteverrim ve vecanak olduğu görülür. Buna Erizipoloit denilebilir. Bâzı defa bu serozite kalın kabaklar halinde tasallüp eder.

5 — Ekzemayı huleymî (E. papuleux).

Mahdut plaklar halinde ve ukdevî şekilde olan bu ekzama az çok mütegayyir cilt üzerinde küçük kırmızı levhalar ve toplu iğne başı cesametinde indifaat görülür. Bu şekil ekzema bilhassa sarkopt uyuzundan mütevellit ekzemalarda görülür. İhmîrarın izalesi ve indifaatın kuruyup tefellüsü ile nihayet bulduğu gibi bazen ekzema şeklini değiştirerek huveysalî olur.

6 — Ekzemayı huvaysalî (E. vésiculeux).

Bu şekil ekzema ya doğrudan doğruya başlar, veya huleymî ekzemayı takip eder. İğne başı cesametinde ve ince cidarlı huveysalâtın teşekkülü ile meydana gelir. Bu huveysalât münferit veya müçtemi olurlar ve mayi halinde bir muhteviye maliktirler.

7 — Ekzemayı büsrevî (E. pustuleux).

Bundan evvel zikredilen huvayselâtın gerek kendi kendine ve gerekse kaşınma ile açılarak muhteviyatının cildin beşere tabakasını setretmesiyle tahassül eder. Bu huvayselâtın mayii mışlisinde fazlaca miktarda küreyvatı beyza karışıktır.

8 — Kabuklu ekzema (E. Croûteux).

Huveyselâtın açılması ve muhteviyatının beşere tabakasına bulaşarak burada kurumasiyle hasıl olan kabuklarla mümeyyezdır. Ahvali adiyede tabakai huleymiyeinin mayii mütereşşihası eğer kanla karışmış ise kül rengi, koyu sarı veya esmerimtırak kabuklar halini alır.

6 — Ekzemayı kobayı asfar (E. impetiğineux).

Bu ekzemada; edimmenin tabakai sathiyesi müvellidülkiyh mikropların duhulünden dolayı altında kıyih mevcut bulunan sarımtırak kabuklarla örtülmüştür. Bu kabuklar yerinden oynayıp sukut ettiği vakit sarımtırak renkte ve lüzucî kıvamda takayyühün mevcudiyeti görülür.

10 — Ekzemayı harşefî (E. Squamux).

Huleymî ekzemalarda indifaat kuruduğu ve kabuklu ekzemalarda kabuklar düştüğü zaman cilt kırmızılığını bir müddet daha muhafaza eder. Bundan sonra bu mahallerde mücellâ, taze ve parlak beşere meydana gelir. Bilâhere büyük ve küçük şekilde sufeyhat halinde tefellûsat başlar ki işte bu harşefî ekzema dır.

Velhasıl ekzemanın başlıca alâimi (Polymorphe) olmasıdır. Şifa vaki olduğunda ; teverrüm, ihmîrar, kabuklanma gibi hadisat zail olur. Az zaman sonra gısayı lühafî hali iptidaişinde avdet eder ve kıllar neşvü nema bulur.

İhmîrar, cildin şişmesi, huleymat ve büserata tahavvül eden veya etmiyen huvayselât, kabuklar, harşefler gibi hadisat hât ekzemanın edvarını tavsif ederler.

İndifaat ; mevzîî, münteşir ve bazan da umumî olur ve yukarda söyledığımız âfâtı taliye de inzıam edebilir. Tabakai huleymiyenin az çok vâsi harabiyetiyle neticelenen cildî iltihabatın tahtı tesirinde indifalara her zaman şiddetli hakke refakat eder. Bazı defa tabakâi huleymiyenin marız olan sutuhu sıyrılır ve haricî müessirata karşı açık kalır; bu halde tabakai mezkûredeki ev'iyeyi lenfaviye ve ukadatı lenfavinin de iltihapları husule gelir.

Ekzemanın bunlardan başka birde UNNA nın insanlarda görüp Ekzemayı dühenî (E. séborrhéique) namı altında tarif ettiği bir şekil daha vardır ki bu; ter ve yağ guddeleri, edimme ve beşerenin hususî bir hali iltihabisi ve salim sutuhtan kılların sukutu ve yavaş yavaş kesbi vüs'at etmesiyle tavsif edilir. Harşefî ve misli ekzemanın mahdut bir mahalde veya bütün vücudu istilâ ederek takaşşürü ile de tefrik edilir.

Ekzemanın teşhisi:

Ekzemayı tanıyabilmek için bundan evvel arzedilen ekzema şekillerini iyi bilmek ve ciltte görülen tagayyüratın parazitler, futur, ve sarî bir cilt hastalığı neticesi husule gelmediğine kanaat getirmek lâzımdır. Bilhassa mikroskopik muayene burada ehemmiyetli bir mevki alır.

Uyuzla ekzema arasında teşhisi farklar: kaşıntının yüksek derecede olması, müteaddit hayvanlarda birden zuhuru ve sür'atle intişarı uyuzün en birinci vasfı olarak kabul edilir.

Sarkopt uyuzunda tagayyürat: derisi yumşak ve ince olan ve kılları az bulunan nevahiden meselâ batın altından, fahzin iç taraflarından, dirsekten, kulakların kaidelerinden başlayarak serian sirayet ve intişara müsait bir vaz'iyet alır. Güneşte veya herhangi sıcak bir vesaite maruz bırakılan hayvanda kaşıntının fazlalaştığı görülür. Uyuzda kıllar yer yer düşer ve sarkoptların mevcudiyetinden mütevellit kırmızılıklar saçılmış gibi bir hal gösterir. Bunlar bir iki hafta içinde vücudun diğer nevahisinde de yayılarak gayet küçük mihraklar halinde vasıflar alır;

Ekzemada ise tagayyürat: Mahdut ve batı olarak intişar eder. Kaşıntı azdır, sirayet etmemesi ve serpilmüş şekilde vücutta intişar etmemesi gibi vasıflar gösterir.

Yabis ekzema; bidayette dermanisüslerin vahzelerinden husule gelen sükutu eş'arla büyük müşabehe gösterir. Tufeylâtın vahzelerinden mütevellit daire şeklinde olan bu arızî sukutu eş'ar mahdut ve bilhassa hususî bir mevkie münhasır olmayıp daima intişar etmiş bir vaz'iyette bulunurlar.

Nebatî tufeylattın (Trichophite) ve (Favus); eş'ardan arî büyük pilaklar halinde seyrederek. Bilhassa köpeklerde şefetan, haddeyn ve eçfanda takarruru, kaşıntının az veya hiç olmaması ve hurdebin muayenesiyle tefrik olunur. Favus ta sarı (Süktüla) vardır.

Cederii feres (Horspoks) da büsrevî ekzema ile ihtilât edebilir. Cederii fereste büsreler femde ve etrafın nihayetinde ve bukağılık nahiyesinde zuhur eder. Humma vardır. Maddei maraziye danaya telkih edilebilir.

Beygirde **Kanada çiçeği** denilen iltihabî edimmei büsrevîi saride bal kıvamında ifrazat vardır. (Acné bacillus) denilen mikrop ile kabili entandır.

Acné de kıyhî indifaat görülür. Koşum takımlarının temas ettiği mahallerde zuhur eder.

Ersypele de cilt iltihabı anı zuhur eder, ihmizar ve te-verrümât vasfıdır. Cildin ihmizarından yâni (Erithemé) den batiyyen teşekkül ve intişariyle ve hummasız olmasıyla tef-rik olunur. Ekzemada huveysalât salim cilt üzerinde bidayette takarrür eder. Halbuki erizipelde iltihabı cilt takarrür ettik-ten sonra büyük huveysalât teşekkül eder.

Alopécie de objektif olarak ciltte bir tegayyür yoktur, arasıra kaşıntı ve sukutu eş,ar vardır.

İltihabı cildi fıkâî (Pemphigue) de büyük ve mahallinde sabit olmıyan teverrümâtla (huveysalât) ve diğer umumî te-zahuratiyle tefrik edilir.

Serirî teşhîş mutlaka bakteriyolojik muayene ile ikmal edilmelidir. Serirî arazla mikropsuz teşhîş daima hataya sev-keder. Ve gayrı tam bir iştir.

Hastalığın inzarı: Hat şeklinde ve seri surette tedavi gören ekzemaların inzarı selimdir. şekline göre on günden iki, üç aya ve hatta daha fazla devam ettiği vakidir. Hatta iyi olanlardan nüksedenleri de vardır. Köpeklerde hat şek-linde %95 müzmin şeklinde ise ancak %30 deresinde şifa kabil olduğunu müellifler beyan etmektedirler.

Tedavi:

Ekzema tedavisinde ilk muracaat edilmesi lâzımgelen cihet sebebin ref'idir. İlk işimiz o halde esbabı dahiliye ve hariciyeyi kaldırmak.. Mademki ekzema bir bünye mes'ele-sidir ve mademki irsiyetin şahsa bahş ettiği bazı fenalıklar hastalığın tekevvününde rol oynar. O halde ekzemalı bir mevzuun tedavisine tevessül ederken ekzemanın dahilî sebep lerini teşkil eden şahsın o anadaki hali sıhhsinin tetkiki icap eder.

Ahşayı dahiliyenin kabiliyeti nufuziyet ve temamiyetlerini tetkik etmeden ekzemanın tedavisiyle iştigal abesden başka bir şey olmaz. Bir idrar tahlili mutlaktır. Kebet ve rielerin temamiyetleri muayene edildikten sonra kanın PH derecesini

bulmak mühim bir mesele teşkil eder Asidozlu kanı olan bir hayvanda haricî bir tedavi ile muvaffak olmanın imkânı yoktur.

Bundan dolayı bünyenin islahı ilk kademedede gelir. Kil-yelerin ademi kifayesinde bu mirşahın faaliyetini temin ede-rek uzviyette toplanan fadalâtın bu tarikle itrahının temin ve cildi taviz işinden kurtarmak lâzımdır. Bunun için mebzulen mübevvilât, bol antiseptik edviyey müracaat edilir. Kebet ve rie ademi kifayelerinde bu echize üzerinede müdahale şarttır.

Kanın PH derecesinde nazım olan avamil tenbih edilme-lidir. Bu meyanda hayvana mebzulen kaleviyat vermek ve müvellididem azayı faaliyete getirmek iktiza eder. Bu işler temin edildikten sonra bunların mütemmimi olmak üzere hayvana bir rejim tatbiki elzemiyeti başta gelir.

Mademki protein iatiklap zinciri tabiidenden inhiraf etmiş ve bu işi bünye yapmaktadır. O halde hayvana mümkün olduğu kadar bu gıdaları tahtit ve hatta tecrit etmet munasip olur. Hayvana uzviyette en az bakiye bırakacak olan agdiye intihap edilir. Beygirlerde kesif gıdayı terkederek yeşillikler ve kö-peklerde ise rejim lakte şayanı tavsiyedir. Maiyeti fahimli gıdalar her iki hayvana da keza eyi gelir. Çünkü bu gıdaların inkısamı zerrevisinde husule gelen tahammürü hamizi, hazım cihazında eyi bir antiseptik te'sir yapmaktadır. Mayrat tahtit edilmemelidir. Köpeklere bilhassa meyva üsareleri mebzulen verilmelidir. Sebze çorbaları şayanı tavsiyedir. Beyaz etlere haftanın az zamanında müsaade edilebilir. Fakal bunu hususî bünyenin müsaadesi takdir ettirir. Eğer hayvan semiz ise (ki ekseriya fesadı bünyeye müptelâ olduğundan çok semizdir) beyaz et verilmemesi daha eyidir.

Arsenikin ekzema tedavisinde mühim mevkiî vardır. Hem müvellidüddem azayı tenbih, hem istidmayı teshil ve hemde temessülü tanzim eden bu giranbaha ilâç ekzemanın eyi edilmesinde çok iyi bir rol ifa eder.

Dahilen Kükürt itası eski bir tedavi olmakla beraber kayda şayandır. Dahilen kükürtün tahallülünden husulegelen

gâzi kibritinin rie ve cilt vasıtasıyla itrah edilerek antiseptik tesirinden başka kükürt bilhassa cihazı hazmide de muzadı afen tesiri olarak istifade edilir.

Dahilî sebepler mes'elesini temin ettikten sonra haricî sebebin kaldırılması kolaydır. Bunlar göz önünde bulundugundan derhal izale edilebilir.

Cildi pislik ve kabuklardan tamamen temizlemeli, tatbik edilecek mualice doğrudan doğruya cildin tabakai sathiesiyile temasa gelmelidir. Eğer ekzema mevziî ise bulunduğu mahall ve civarının, münteşir ve müteammim vazîiyette ise mevzuun kıllarını kırmak icap eder. Eğer hayvan sahibi kılların kırılmasına mümanaat ederse kılların arasından nüfuz ederek sathı cilt ile temasa gelebilecek ince mayıyatı havi edviye tertip etmelidir.

İlaç yirmi dört saatte bir defa bilhassa akşamları tatbik edilir. Edviye beşere tabakasını tahriş etmiyecek surette yumşak fırçalarla sürülür. Şayet ekzema bütün vücuda intişar etmiş ise mualice vücudun her tarafına birden sürülmiyerek bir gün bir tarafına, bir gün de diğer tarafına sürülmelidir.

Üzerinde örtü taşımak itiyadında bulunan köpeklerin örtülerini çıkarmak, ekzema plaklarının taharrüşüne meydan verilmemek için yine köpeklerin tasmalarını çıkarmak lâzımdır.

Ekzemanın haricî tedavisinde muvaffak olabilmek için metodik hareket etmek lazımdır. Bu tedavi dört şartı ihtiva etmelidir.

A) İhtikan ve iltihabı izale.

B) Kaşıntıyı izale.

C) Mikropları itlâf.

D) Teneddübü temin.

A.— Ekzema; bir cildin sathî ihtikan ve iltihabı olduğundan bütün vekayii iltihabiye ve ihtikaniyede kullanılan muzadı ihtikan ve iltihap edviyeyi aynen burada da kullanırız. İlk antiseptik kompresler, banyolar ve bu meyanda 5/1000 asit fenik, ılık su, ısıdılmış deniz suyu, ıhlamur ve papatya

menkuları, ihtiyöl, belladon tatbikatı şayanı tavsiyedir. Mevsim müsait ise soğuk su kompresleri de yapılabilir.

Cildin bu ihtikanını izale ve tahfif edebilmek için hayvana milhî bir müşhil itası fayda bahş olur tatbir olur. Hem kanın bir kısmının em'aya çekilmesini ve hem de insihal dolayısıyla cihazı hazmideki mahsulâtı müefessihanın itrahını temin eder. Kibritiyeti sut, mağnezi. Limoniyeti sut, kalomel iyidir.

B.— Kaşıntıyı izale: Muzadı iltihap ve ihtikan olarak kullanılan losyonlar her ne kadar hakenin kısmen tadiline hizmet ederlerse de bazı şiddetli vekayide bizzat edviye ile hakenin önüne geçmek lâzımgelir. Çünkü hakenin şiddeti yeni ekzema plaklarının tahassülüne sebep olarak hastalığı idame ve intişar ettirir. Bunun için hakeye karşı nihayeti asabiye taharrüşünü teskin edecek edviye dahi kullanılır. Kâfuru, anestezi, novokain, kokain, kloroform, belladon... ilâahiri. Velhasıl bütün muhaddir ve müsekkin edviye burada kabili istimaldir.

C.— Mikropları itlâf: bizim için ekzema vak'asında şayanı ehemmiyet nokta tekessürü mikrobidir. Ekzema aslında mikropsuz başlamışken cildin adı mikropları burada hadisei iltihabiye güzel bir vasatı zer'bulurlar ve şiddetle tekessür ederler. Bundan dolayı ihtilâtlar husule gelir.

Mikroplarla mücadele bu noktai nazardan mühimdir. Haliki mikrop nekada avamil varsa hepsi burada şayanı tavsiyedir. Bu maddenin içinde bütün antiseptikler dahildir. Asit fenik, huile de cade, kreolin, rivanol, hamızı safsaf, Bom döperu,... ilâ.

Antiseptiklerden ekzemanın şekline göre hammadde, lotion ve mahlûl hallerinde istifade edilmektedir.

D.— Teneddübü te'min: aynen cüruhta tatbik edilen müneddip müdahalelerdir, Dermatol' Tannoform, İyodoform, humzu tutya, amidon, gliseri iyode, tentürdiyot... ilâ, istifade edilir.

Mevziî tedavi: hat şekillerde ratıp ekzemada her gün kaynamış adi su serum fizyolojik veyahut hafif bir antiseptik (2/100 acide borique, 1/100 acide phenique) ile cildin temizlenmesi, ve iyice kurutulduktan sonra kurutucu olmak üzere Amidon, talk, azotiyeti bizmut (taht), humzu tutya veya bu maddelerden mürekkep mahlut pudre edilir.

Amidone	75,g	Talc	60,g
Oxyde de zinc	25,g	Sous nitratede bismuth	20,g
		Oxide de zinc	10,g

Lüks köpekler için bunlara biraz essans dö Roz veya banjuvan da ilâve edilir.

Eğer kaşıntı pek şiddetli ise muzadı hake bir ilaç kullanmak lâzımdır.

Ekzema yabis olduğu zaman mariz sutuhun günde bir defa 5/100 nisbetinde Salisylate de soude mahluliyle gaslinden daima iyi neticeler alınır. Bu mahlûl tatbikini müteakini cildin üzerinde bir cilâ tabakası husule getirir.

Katranlı pomataların istimallerinde dahi iyi neticeler alınır.

Umumiyetle günde bir defa yalnız asit fenikli su ile gassiller ve üzerine de kükürt ekilmesi de mühtelif şekillerinin tedavisinde faydalıdır.

Genç köpeklerin (vaseline) veya (amidone)lu (glycerine) tatbikatı daha muvaffakiyetle istimal edilmektedir.

Kliniğimize gelen ekzemalı hastalarda (Huile de cade)lı (glycérolé d'amidone) dan çok fayda gördük.

Fazla kuvvetli antiseptikler; derinin taharrüşünü mucip olarak fayda yerine hastalığın teşdidine, uzamasına sebep olurlar. Hatta sık banyoların ve sabonla yıkamaların da aynı neticeye vardığını gördük.

Ekzema impetigineux ise kabukları ve altındaki kıyhy iyice temizlemek, badehu antiseptik mahlûller ile dezenfekte etmek lâzımdır. Talc, Acide salicylique, Resorcine oxyde de zinc, Acide borique in vaseline, lanoline, glycérine deki tertibi istimal olunur:

Vaseline ou Lanoline		Vaseline	100,gr.
Oxyde de zinc	à à	Talc	50,gr.
		Oxydedezinc	50,gr.
Résorcine	2,0		
Acide salicylique	5,0		
Oxyde de zinc	50,0		
Lanoline	100,0		

Ekzemanın harşefi şekilleri için Cresyl, katran da umumiyetle istimal edilen tedavi vasıtalarıdır. Katranın arap sabunu veya alcool ile veya bunlarla olan mahlutu tatbik edilir.

Goudron	100,0gr	Goudron)
Alcool à 60	50,0gr	Savon vert) à à
	Crésyl	50,0gr
	Savon vert	50,0gr
	Alcool	25,0gr

Bunlardan intihap edilen tertip hasta kısımlar üzerine ince bir tabaka halinde tatbik edilir. Teşekkül eden kabuklar bir hafta nihayetinde sukut eder. Derinin yaz'iyetine nazaran ikinci bir tatbikat yapılp yapılmıyacağı hükmolunur.

Ekzemayı düheninin tedavisinde kuvvetli gliserinli zeyti kat ((müsavi mikdarda gliserin ve humzu tutya) ile, 5/100 acide Pyrogallique, 5-10/100 Adide salicylique, 10/100 kükürt ilâve edilmiş pomat ve gliseratlar istimal olunur.

Müellifler haricen istimal edilecek edviye hakkında daha bir çok tertipler zikretmekte iselerde biz bilhassa kliniğimizde bir çok ekzemalılara tatbik ettiğimiz pomadı ekzemanın mühtelif eşkâli üzerinde tecrübe ettik. Pamat şu tertiptedir:

Glycérolé d'amidon	100,gr.
Huile de cade	15,gr.
Soufre précipitée	10,gr.
Camphre pulvérisée	10,gr.
Oxyde de zinc	8,gr.

Bitmedi

By. Mütেকait Mra.Emin B.

Mumailey 1294 tarihinde Rumeli fenerinde doğmuştur. 1302 de gülhanede By.As.rüştiyesine birinci sınıfa girmiş ve 1306 da as. idadisine, 11/nisan/1309 da harbiye Mp. B. kısmına ve 4/Mart/1313 de By.1ci Mlz. badehu tatbikat gö-rek 12/2Kâ/1313 de B. Yzb. rütbesile diploma almıştır. O za-man 5 O.top.A.28 Tb.1 baytarlığına tayin ve 1316-1319 tarih-lerinde Rumelinde bulunan muhtelif kıtaatta ve vesaiti nakli-ye satın alma K.da bulunmuştur. 1/2 Teş./1322 de Adanada

çukur ova çiftlik baytarlığında ve ilavei memuriyyet olarak muhtelif vezaif görmüştür.

27/2 Teş./1324 de Şamda bulunan Sv.A. 28 baş By. vekâle-tine ve ilavei memuriyyetle Sv. alayları hayvan satın alma komisyonuna ve 5/1Teş./1326 da ası düzülerin tenkili için mürettep Lv. ile Havrana ve 17/1Kâ/1326 da jandarma Sv.A. na ve 7/2Kâ/1326 da Ada ester süvar A. 3t tb.4 baytarlığına ve 7/Şubat 1327 de meanda Hecin süvar bölükler hayvanatı-nın ehvali sıhhiyesine ve teftiş işlerine memur edilmiştir.

2/Nisan/1328 de İzmir sahra top. A.6 tb.1 baytarlığına, 6/1Teş./1328 de kıdemen Binbaşılığa ve balkan harbinde bulunarak harbi müteakip taburile 1/Şubat/1329 da Ankaraya ve badehu yine taburile Kayseriye gitmiştir.

2/Nisan/130 da Bayburtta 17.Py.F.baş baytarlığına ve 26/Tem./1330 da Erzurum da IX.K.O.baş baytarlığına ve 4/2Teş./1332 de Celiboluda 19. K.O. baş baytarlığına ve 4/Eylül/1333 de gazede 22.K.O. baş baytarlığına ve 20/Eyl./1334 de Filistin-de diğer zabitan ve efrat ile Avusturalya askerlerine esir düş-müştür. Bu suretle Mısırdaki seydibeşer üsera kararkâhında iki sene kalmıştır. 1336 eylülünde esaretten kurtularak İstan-bula gelmiştir.

4/Mart/1337 de kendi rızasile Samsun tariki ile Anadoluya iltihak ve Sarıköy menzili nokta baytarlığına tayin ve badehu 4/Ağust./1337 de 15.F.baş baytarlığına ve 15/1 Teş./1337 de Kay. lığa ve istiklâl harbi umumî taarruzunda Tımaz tepe ve tumlupınar meydan muharebesine iştirak ve İzmirin istirdadı-na kadar F. 15 baş baytarlığı ve büyük ağırlık K.hüsnü suretle idare ederek takdirname almıştır. 1922-1923 tarihlerinde mez-kûr fırka baş baytarlığına da ve satın alma komisyonu riya-setini ifa etmiştir.

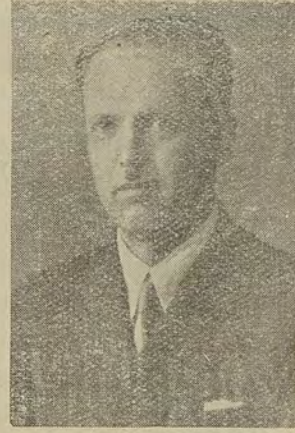
5/2/1931 de By.Mp.ne ve 31/Ağust./1931 de Mra. terfi ve 2.K.O. baş baytarlığına tayin edilmiştir. 31/Ağus./1933 de kendi arzusu ile tekaütlüğünü talep ettiğinden emre intizaren By.ttb.Mp. kadrosuna nakil ve n.1683 kanununun üçüncü maddesinin B. fıkrasına tevfikân ihtiyata naklen 31/8/1933 de tekaüde irca ve 8/8/1933 tarihinde ali tasdike iktiran etmiştir.

Mumaileyh Havran isyanı, balkan harbi, umumî harpte Kafkas cephesinde ve üçüncü gazze muharebesinde ve istiklâl harbinde muhtelif mahallerde hüsnü suretle ifayi vazife etmiştir.

gümüş liyakat, harp madalyası, istiklal madalyası ve bir takdirname ve iki maaş nisbetinde mükâfatı nakdiye almış-tır. Hayati askeriyesinde hiçbir ceza görmiyen mumaileyhe bundan sonraki hayatı hususiyyesinde de muvaffakiyet temenni ederiz.

Umumî harbin kalbinde bıraktığı arızadan dolayı 1930 senesinde daha genç yaşında iken ordu baytarlığı arasından müteakiden ayrılan kıymetli meslekdaşımız baytar kaymakamı Şevket bey, bu müzmin hastalığın gündün güne verdiği ıztıraplara uğraşarak kısa bir müddet hasta yattıktan sonra gözlerini hayata ebediyen kapamıştır. 46 yaşı gibi memlekete hizmet edecek bir çağda ölümün aramızdan ayırdığı arkadaşımızın hatırasını tes'iden hâl tercemesini aşağıya yazar, meslektaş'ara ve kederli ailesine taziyetlerinizi sunarız :

Şevket Bey : 1-Ağustos-1326 tarihinde mülâzım evvelikle mektepten neş't etmiştir. 21-Temmuz-1327 tarihinde yüzbaşılığa terfi etmiş ve sekizinci kolorduya tayin edilmiştir. Sırasıyla 6 Ko. cebel topçu taburu 9 baytarlığına, İzmir kuvvayı mürettebesine, 13 Ko. 36-ıncı suvari alayı baytarlığına, ve 1329 senesinde aynı kolordunun topçu alay 37 baytarlığına tayin kılınmıştır. 330 senesinde Remont deposu baytarlığına ve umumî seferberlikte 13 Ko. cephane kolları ile erzak taburu baytarlığına tayin kılınan mumaileyh 37-Mart-1332 senesinde 13 Ko. Serbaytar muavinliğine nak'ıl edilmiştir.

Merhum Kaymakam
Şevket Bey

inesinde Anadoluya iltihak ederek Garp cebhesi Serbaytar muavinliğine tayin edilmiş, 1-Mart-1337 tarihinde binbaşılığa terfi etmiştir. Bundan sonra sırasıyla Suvari alay 14 baytarlığı, K 4 Ko. hayvan hastanesi müdürlüğünü yapan Şevket bey 1-10-1939 tarihinde Baytar İşleri dairesi fen şubesine memur edilmiştir. 1926 senesinde 3 Ko. Topçu alayı 1 inci tabur baytarlığına ve oradan 1928 senesinde kaymakamlığa terfi ederek Ankara'da levazım dairesi muayene komisyonu baytarlığına tayin edilmiş ve arızai kalbiyesine binaen hizmeti sabite alan mumaileyh en son tayin kılındığı Askerî Baytar tatbikat mektebi kadrosunda iken aynı arızadan ve beşinci dereceden harp malûlü olarak tekaüt edilmiştir. Kendisi 1332 senesinde Harp mac'alyası ve 1927 senesinde İstiklâl mac'alyasıyla taltif edilmiştir.

21 - Eylül - 1333 senesinde kıdemli yüzbaşılığa terfi etmiş 18 Ko. 14 inci fırka topçu taburu baytarlığına ve ondan sonrada Dicle gurubu topçu alay 14 tabur 2 baytarlığına tayin edilmiştir. 1334 senesinde Dicle gurubu ile İngilizlere esir düşmüş ve esaretten döndüğü zaman 1337 se-

Orduda üzerine aldığı vazifeyi bütün mevcudiyet ve kendisine has olan hilmiyeti ile (40) sene ifa ettikten sonra ihtiyarlığın ağırlığını his ederek kendi arzusu ile istirahatata çekilmiş olan emektar nalbant ustabaşı Salih Ef. nin resmini yukarıya derç ediyoruz.

Salih ef. 307 de askere girmiş sırasıyla kıt'ada nalbant ve nalbantbaşılığa etmiş ve 327 senesinde Taksimdeki nalbant mektebini de ikmal ederek şahadetname almağa

Nalbant ustabaşı
Salih Ef.

muvaffak olmuştur. 1931 senesinde de tekaüt olmuştur. Orduda nalbandî san'atının esasının kurul masında âmil şahsi yetlerin birincisini teşkil eden Salih ef. 335 senesine kadar muhtelif kıt'alarda ve 1931 senesine kadar askerî baytar tatbikat mektebinde nalbanthanede çalışmış pek çok nalbant ve nalbant başılar yetiştirmiştir.

Büyüklerinin ve arkadaşlarının sevgilerini kazanmış olan Salih Ef. ye sıhhatlar ve serbest hayatta muvaffakiyetler dileriz.

İzahat

1.— Mecmuamızın senelik abone bedeli 180 kuruştur. İki taksitte verilir. Mali sene hesabi caridir. Beher taksit 90 kuruştur. Birinci taksit haziran İkinci taksit birinci kânundadır. Henüz mali 1933 birinci taksiti göndermiyen arkadaşlar çoktur. Halbuki ikinci taksit zamanı de geçmiştir. Meclekdaşlarımızın muhabereye ve mafevk mekamata müracaata meydan vermeden abone bedellerini göndermelerini rica ederiz.

2.— Sabıkadan borcu kalanların isimleri kendilerine bildirilmiştir. Bu parenın tahsil edileceği nazarı itibara alınarak mecmuanın bu seneki fiati eskisi gibi bırakılmıştır. Bakayada bütün meslekdaşların hakkı vardır. Bu münasebetle tahsili mecburidir.

3.— Mecmua bedellerinin kıt'asınca kesilüp mektebe gönderilmesi B.E.Rs. celilesinin emri iktizasındandır. Kesilen para mektebe gelince derhal parayı gönderen makama sahibine verilmek üzere makbuz gönderilir. Muayyen bir zaman geçtikten sonra bu makbuzu kıt'asından almayan arkadaşlar bilmelidirler ki kestirdikleri para mektep idaresine gelmemiştir ve zimmetleri kapanmamıştır. Binaenaleyh makbuz talep etmek muamelâtın intizamını te'min edeceği gibi hak ziyanına da meydan vermez.

Mecmuanın 10 uncu yıl fihristi

		Sahife:
Adil Azmi	Hayvanatı feresiyede maai emrazı tufeyliye	821 - 847
Adil Azmi	Hayvanatı feresiyede maai emrazı tufeyliye	911 - 926
Ali	Bir inekte ön ayak dizinin bitir ameliyesi (tercüme)	563 - 568
Azmi	Tederrün ve etlerin sureti muayeneleri	759 - 787
Hasan Şükrü	Arpa, buğday gibi hububata arız olan tufeylattan Calandra granaria L.	878 - 885
Kadri İzzet	Birinci süllam kesirleri	863 - 877
Memduh	Gurm	709 - 749
Memduh	Bir buzağıda "atresia ani," ademi teşekkülü şerç vak'ası.	796 - 797
Mustafa Santur	Woronoff aşısı ve Doppler ameliyesi veya kimyevi Sempatektomie.	886 - 892
Necip	Bir tazının cüreti ve tedavi edilen muhtelit kesri	557 - 559
Necip	Bir köpekte muvaffakiyetle neticelenen fitkı rahmi (Hydrocele) ameliyesi.	666 - 668
Necip	Mafsalın cüruhu, raddı, iltihabı, ecsamı ecnebiyesi.	798 - 820
Necip	Manca'ların tabii hararet dereceleri hakkınca bir tetkik (tercüme)	893 - 896
Naki Cevat ve Süreyya Tahsin	Türkiyede sığır vebası mücadelesinde metod mes'elesi.	584 - 603
Osman Zeki	Umumi harpte ingiliz ordusunun istihdam ettiği muhtelif at ırkları ile bu ırklarda görülen faide ve mazarratlar.	653 - 665
Rıza Eşref	Bir beygir ve bir esterde adelei kalbin melanosarkomu.	569 - 583
Refik	Sığır vebası üzerinde diğer memleketler taharriyatı.	788 - 794
Refik	Sığır vebası üzerinde bazı mühim tetkikler (tercüme)	897 - 906
Sitki	Tavuk kolerasının edviye ile tedavisi.	560 - 562

<i>Sadık</i>	Yalnız başına veya Tapyoka, yahut klor kalsiyum ilâve edilmiş Tetanos anatoksini ile beygirlerde fail muafiyet.	682 - 685
<i>Sadık</i>	Ankara serum ve aşı evinde ordu hayvanlarının vaks'nasyonu için hazırlanan Tetanos anatoksinlerinin immünizan kıymetleri üzerinde bir tecrübe.	686 - 690
<i>Sabri</i>	Gıda unsurları.	691 - 708
<i>Sadettin</i>	Bakaratın dahamevi iltihabı em'ası âmili üzerinde.	907 - 910
<i>Şevket Kemal</i>	Beygirlerde sancının yeni usulü teşhisi ve tedavisi.	604 - 644
<i>Turgut ve Cenap</i>	Şarbonun muaddel Giemsa usulü ile teşhisine dair bir müşahede.	555 - 556
<i>Turgut</i>	Şarbonun çabuk ve emniyetle teşhisi.	853 - 862
<i>Üveis Mashar</i>	Beygirden nadir şekilde iki Eventrasyon vak'ası.	669 - 681
<i>Üveis Mashar</i>	Şarbonde teşrihi afatın ehemmiyeti, tek tırnaklılarda tahalin iştirâk derecesi, ve şarbonlu kadavraları açmamak için kıymetli bir usul.	927 - 941

Hatıralara hürmet	648 - 650
Hatıralara hürmet	755 - 756
Tayinler	547
Yeni neşriyata ait malûmat	645 - 646
Terfi ve tekaüt haberleri	751 - 754
Muhtelif haberler	848 - 849
Muhtelif haberler	942 - 944

